



Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Mangfold i norske bildebøker

Diversity in Norwegian picture books

Kandidatnummer: 337 & 392

BLUBACH

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Kristoffer Jul-Larsen

Innleveringsdato: 31.05.2021

Antall ord: 14078

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

In the following bachelor thesis we have provided an overview of 35 different Norwegian picture books from the year 2020, in order to examine the presence of diversity and furthermore look into the range of identification that each book offers.

We present the findings from our analysis and the options of identification that are offered to children through the picture books we have studied. Moreover, we discuss the application of picture books in kindergarten and how this can help children process emotions and empathize with other individuals through literature. Finally, we present our conclusion and answer our main question: *which concepts of diversity do we meet in a selection of picture books from 2020, and what different kinds of identification possibilities do these provide for children?*

Innholdsfortegnelse

| | |
|---|-----------|
| 1 Innledning..... | 2 |
| 1.1 Bakgrunn for valg av tema..... | 2 |
| 1.2 Valg av problemstilling..... | 3 |
| 1.3 Valg av metode..... | 3 |
| 1.4 Kulturrådet..... | 3 |
| 1.5 Kulturfondet..... | 4 |
| 1.6 Oppgavens avgrensning..... | 4 |
| 1.7 Oppgavens oppbygning..... | 5 |
| 2 Teori og metode..... | 6 |
| 2.1 Begrepsintroduksjon..... | 6 |
| 2.1.1 Mangfold..... | 6 |
| 2.1.2 Eksplisitt og implisitt tematisering..... | 8 |
| 2.1.3 Barnelitteratur..... | 9 |
| 2.2 Bildeboka og litteraturarbeid i barnehagen..... | 10 |
| 2.3 Identifikasjon gjennom litteratur..... | 11 |
| 2.4 Hvorfor leser vi?..... | 13 |
| 2.5 Utvalg av bildebøker..... | 14 |
| 2.6 Vårt fokus i bildebokanalysene..... | 14 |
| 2.7 Metodekritikk..... | 15 |
| 2.8 Etske hensyn..... | 15 |
| 3 Analyse..... | 17 |
| 3.1 Oversikt..... | 17 |
| 3.2 Nærlesing..... | 19 |
| 3.2.1 Ti kniver i hjertet..... | 19 |
| 3.2.2 Ollianna..... | 22 |
| 3.2.3 Fremmed mann..... | 24 |
| 3.2.4 Guovssu sitt nordlys..... | 26 |
| 3.2.5 Adventsstjernen..... | 28 |
| 4 Diskusjon..... | 32 |
| 4.1 Mangfoldsbegrep og identifikasjonsmuligheter i bildebøkene..... | 32 |

| | |
|--|-----------|
| <i>4.2 Arbeid med mangfold i barnehagen</i> | 36 |
| 5 Avslutning | 39 |
| Litteraturliste | 40 |
| | |
| Figur 1: Er mangfold skriftlig og/eller visuelt fremstilt i bildebøkene? | 17 |
| Figur 2: Er mangfold eksplisitt eller implisitt tematisert i bildebøkene?..... | 18 |
| Figur 3: Hva slags mangfoldstyper finner sted i bildebøkene?..... | 19 |

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bildeboka er ofte vårt første møte med barnelitteraturen, og vi mener at alle mennesker bør få oppleve gleden av å bli lest for eller å lese selv. Vi har valgt å skrive om mangfold i bildebøker fordi vi først og fremst synes at barnelitteratur i form av bildebøker er en viktig del av alle barns liv. Vi ønsker at alle barn og unge skal kjenne seg igjen i bildebøkene de har tilgjengelig. Ved å tilby bøker med et bredt spekter av mangfold tror vi at mange flere barn kan føle en tilhørighet til det de møter i bøkene. I tillegg synes vi at det er vel så viktig at barn og unge får oppleve andres situasjoner i bøkene de møter. Vi tror at barnelitteratur kan hjelpe barn og unge med å utvikle sin identitet og sette ord på følelsene sine. Det å bruke mangfoldige bøker kan også hjelpe barna å sette seg inn i andres situasjon og hjelpe de med å akseptere ulikheter og annerledeshet.

For å kunne bidra til barns forståelse av mangfoldsbegrepet kan man med fordel starte i barnehagen. Vi mener at mangfold handler om variasjon, likheter og ulikheter i samfunnet vårt. Ifølge Statistisk sentralbyrå har 92,8% av barn i alderen 1-5 år barnehageplass i 2021 (SSB, 2021a). Barnehagens samfunnsmandat skal ifølge Rammeplanen bidra til at barn blir kjent med «ulike tradisjoner, levesett og familieformer», samt samisk kultur og nasjonale minoriteter (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 56-57). I tillegg «skal barnehagen fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Med dette som utgangspunkt er barnehagen en fin arena til å bli kjent med andre barn og voksne med en annen bakgrunn, familiesituasjon og livssituasjon enn seg selv. Gjennom litteratur, som har en sentral plass i barnehagens samfunnsmandat kan barn få oppleve å se seg selv og andre i litteraturen de blir introdusert for. Når barn ved hjelp av litteratur møter på karakterer som er både like og ulike seg selv, får de muligheten til å finne ut hvem de er. Dermed kan litteraturen fungere som et verktøy for å utvikle barna sin identitet og styrke deres selvbylde.

1.2 Valg av problemstilling

Mangfoldsbegrepet og samfunnet er i stadig endring og det blir derfor nødvendig å utvikle syn og holdninger i takt med denne endringen. Det vil være viktig at litteraturen representerer det samfunnet vi lever i, og mangfoldet det består av. Bildebøker fra 2020 bør derfor gi oss et øyeblikksbilde av dagens barnelitteratur. I barnehagen kan man bygge et grunnlag for aksept og forståelse for annerledeshet, I tillegg til å gi barna noe de kan kjenne seg igjen i, og sette ulikheter og fordommer på agendaen. Litteratur kan bidra til å speile ulikheter samfunnet består av, gi oss verktøy til å bearbeide følelser og samtale om vanskelige temaer. Med bakgrunn i dette har vi valgt problemstillingen;

Hvilke mangfoldsbegrep møter vi i et utvalg bildebøker fra 2020 og hvilke ulike identifikasjonsmuligheter gir disse til barn og unge?

1.3 Valg av metode

Undersøkelsen vår er todelt og i del en har vi formet tre undersøkende spørsmål som vi skal besvare ved hjelp av tre ulike avkryssingsskjemaer. I denne delen skal vi ta for oss et stort antall bøker fra Kulturrådets liste over bildebøker fra 2020. Disse skal vi gruppere grovt etter ulike mangfoldskriterier. I del to av undersøkelsen har vi valgt ut fem bildebøker med vekt på mangfold fra samme liste, og disse skal vi foreta bildebokanalyser av.

1.4 Kulturrådet

Siden vi baserer bildebokutvalget vårt på Kulturrådets liste over bildebøker fra 2020 er det relevant å introdusere denne organisasjonen. Kulturrådet er en organisasjon som blant annet gir tilskudd til kunst og kultur i Norge (Kulturrådet, u.å.c). Kulturrådet har ulike innkjøpsordninger og vi skal se nærmere på innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur. Det er verdt å nevne at denne ordningen ble erstattet av fire nye ordninger 1. januar 2021 (Kulturrådet, u.å.a). Siden vi bruker boklisten fra 2020 er den gamle ordningen fortsatt relevant for vår oppgave. Ifølge Kulturrådets retningslinjer for innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur er formålet med ordningen «at det blir skapt, utgitt, spredt og lest ny norsk skjønnlitteratur» (Kulturrådet, 2020). Bøkene som Kulturrådet velger ut, blir distribuert til bibliotek over hele landet. For at en bok skal være en god kandidat til innkjøpslisten stiller

Kulturrådet krav om kvalitet, og at boka kan styrke og berike norsk kultur (Kulturrådet, 2020). Det blir kjøpt inn 1650 eksemplarer av hver bok i målgruppen «barn og unge opp til fjerde trinn», og 1680 eksemplarer av hver bok i målgruppen «fra og med femte trinn» av norsk kulturråd hvert år (Kulturrådet, u.å.a). Derfor vil kulturfondets innkjøp være styrende for hvilke bøker som blir gitt ut i Norge. Det vil også si at å bli tatt med i innkjøpsordningen garanterer forlaget salg av et visst antall bøker.

1.5 Kulturfondet

På Kulturrådets nettsider står det at «Norsk kulturfond skal styrke samtidens kunst- og kulturuttrykk, bevare, dokumentere og formidle kulturarv» (Kulturrådet, u.å.b). For å få til dette har kulturfondet ti rådsmedlemmer oppnevnt av kulturdepartementet. Hvert medlem er oppnevnt i 4 år og ordningen er rullerende slik at halvparten av rådets medlemmer blir skiftet ut hvert andre år (Kulturrådet, u.å.d). Det er andre medlemmer som har ansvar for utvalg av skjønnlitteratur for barn og unge. Utvalget består av fem faste medlemmer der et av disse er utvalgsleder. I tillegg består utvalget av to ekstralesere og et varamedlem (Kulturrådet, u.å.e). Felles for de faste medlemmene, ekstraleserne og varamedlemmet er at de har en bakgrunn innenfor litteratur gjennom utdanning eller nåværende arbeid. Blant medlemmene har tre bibliotekarutdanning, to er illustratører, fem er forfattere og to er redaktører (Wikipedia, 2020; Steigre, u.å.; Haugen, u.å.; Samlaget, u.å.; Belsvik, u.å.; Nyhus, u.å.; Steinholm, u.å.). I tillegg er et av medlemmene barnebokkritikker og et annet er høgskolelektor som underviser i litteraturemner (HVL, u.å.; Haugen, u.å.).

1.6 Oppgavens avgrensning

Vi har valgt å ta utgangspunkt i kulturfondets liste over bildebøker i kategorien ny norsk skjønnlitteratur fra 2020. Dette er bøker som blir valgt ut og distribuert til bibliotek over hele landet. Siden biblioteket er en gratis tjeneste, vil alle barn og unge ha like forutsetninger for å få tilgang på disse bøkene. I listen fra Kulturrådet får vi et overblikk over norske bildebøker i et øyeblikksbilde, denne listen er satt sammen av bøker for både barn og unge. Det vil altså si at målgruppen i Kulturrådets kategori ikke bare retter seg mot barn i barnehagealder. Vi har valgt å nærlese og analysere fem av bildebøkene fra materialet vårt (se vedlegg 1). Disse fem er *Ti kniver i hjertet*, *Ollianna*, *Fremmed mann*, *Guovssu sitt Nordlys* og *Adventsstjernen*. *Ti*

kniver i hjertet og *Adventsstjernen* retter seg mot barn og unge på mellom- og ungdomstrinnet. Vi mener at disse to bøkene har en spennende og viktig mangfoldstematikk og ønsker derfor at de skal være en del av bildebøkene vi analyserer.

Ved å ikke velge ut materiale til forskningen vår selv og risikere å ta subjektive valg besluttet vi å bruke den allerede eksisterende listen fra Kulturrådet. På den måten unngår vi å velge bøker vi *vet* inneholder mangfold, i tillegg til at vi begrenser materialet vårt. Samfunnet vårt er mer mangfoldig enn noen gang og vi skal bruke boklisten fra 2020, fordi vi vil undersøke om den gjenspeiler dette. Ved å se på den nyeste boklisten med bildebøker vil vi utforske tilstedeværelse av mangfold i bøker av kvalitet.

1.7 Oppgavens oppbygning

I første del av oppgaven som består av teori og metode, har vi presentert vårt teorigrunnlag. Der har vi introdusert og gjort rede for begreper som mangfold, eksplisitt og implisitt tematisering og barnelitteratur. Videre har vi skrevet om bildeboka og litteraturarbeid i barnehagen, identifikasjon gjennom litteratur og hvorfor vi leser. Vi har også skrevet om utvalget av bildebøkene, vårt fokus i bildebokanalysene, metodekritikk og etiske hensyn i forbindelse med oppgaven. Formålet med denne delen av oppgaven er å vise grunnlaget for undersøkelsene vi har gjort og kategoriene vi har basert oss på i den forbindelse.

I oppgavens analysedel har vi ved hjelp av ulike diagrammer lagt frem funnene fra avkrysningsskjemaene våre. Her har vi undersøkt mangfoldets eksistens, om mangfoldet er eksplisitt eller implisitt tematisert og hvilke mangfoldstyper som finner sted i bildebøkene. I tillegg har vi foretatt litterære analyser av fem av bildebøkene fra materialet vårt. Bøkene vi har nærlest er som sagt *Ti kniver i hjertet*, *Ollianna*, *Fremmed mann*, *Guovssu sitt nordlys* og *Adventsstjernen*. Disse bøkene valgte vi fordi vi mener at de representerer mye av det vi legger vekt på i mangfoldsbegrepet. Til slutt har vi skrevet en diskusjonsdel der vi diskuterer funnet av mangfold vi har gjort og hva disse gir av identifikasjonsmulighet.

I analysedelen skal vi også se nærmere på funnene fra avkrysningsskjemaene. Siste del av oppgaven er vår drøftingsdel der vi, ut ifra problemstillingen vår diskuterer hvilke mangfoldsbegrep vi møter i bildebøkene og identifikasjonsmulighetene disse gir. I tillegg har det i forbindelse med dette vært relevant å si noe om hvordan man kan arbeide med mangfold i barnehagen, og hvilke identifikasjonsmuligheter vi som barnehagelærer kan tilby barna.

2 Teori og metode

I dette kapitlet skal vi komme med en teoretisk introduksjon til begreper vi mener er særlig viktige i vår oppgave om mangfold i bildebøker. Vi skal som nevnt tidligere gå dypere inn i hva mangfold er, og hvordan det blir eksplisitt og implisitt tematisert i bildebøkene. I tillegg skal vi fordype oss i barnelitteratur, bildeboka, litteraturarbeid i barnehagen og identifikasjon gjennom litteratur. Her skal vi altså legge det teoretiske grunnlaget for analyse- og drøftingsdelen som kommer senere i oppgaven. Noe vi ønsker å utforske nærmere er mangfoldsinnholdet i materialet vårt. For å få til dette har vi som sagt formulert tre spørsmål og laget avkryssingsskjemaer til disse. Dette har vi gjort for å lage en oversikt over resultatene våre.

2.1 Begrepsintroduksjon

2.1.1 Mangfold

For å få tydelig frem hva vi legger vekt på i mangfoldsbegrepet i vår oppgave vil vi her trekke frem ulike definisjoner. Mangfoldsbegrepet er stort og tilbyr mange ulike definisjoner med ulik grad av vektlegging. Dette avhenger ofte av hvem som bruker begrepet og deres personlige erfaringer og synspunkter. Vi mener som nevnt tidligere at mangfold handler om variasjon, likheter og ulikheter hos mennesker i samfunnet vårt. Mangfold handler også om å akseptere og respektere seg selv og andre. Hvis man ikke gjør det kan man heller ikke forvente at andre gjør det, da likeverd også er en viktig del av mangfoldet. I tillegg til dette har vi valgt å støtte oss til definisjoner vi mener kan være et godt bidrag til vår oppgave og problemstilling. Oslo kommune, som er kjent for sin mangfoldige befolkning, mener at mangfold handler om retten til å møte andre mennesker som den man er uten å bli diskriminert. I tillegg skriver de at «å akseptere mangfold er å tollere det som er annerledes» og «å respektere mangfold, er å se andre lik som seg selv, med like rettigheter» (Oslo kommune, u.å).

I den første delen av analysekapitlet vårt der vi legger frem en oversikt over mangfold i bildebøkene, har vi valgt å kategorisere ulike typer mangfold. Disse kategoriseringene har vi laget basert på det vi har funnet i bøkene. Det er viktig å nevne at mangfoldstypene vi skal se på i denne oppgaven har ulike grad av minoritetsstatus. Kategoriene vi skal se nærmere på er

seksualitet og kjønnsidentitet, religion, livssyn og kultur i tillegg til flerkulturalitet, ulike familiesituasjoner, livsstil og utfordringer av stereotyper.

Vi ønsker å bruke flere definisjoner knyttet til seksualitet og kjønnsidentitet i denne oppgaven. Med seksualitet mener vi seksuell orientering og hvordan man beskriver sin egen seksualitet. Med kjønnsidentitet mener vi hvilket kjønn man identifiserer seg som og hvordan man beskriver det. Relevant er da LHBTI som brukes som en forkortelse for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interseksuelle. Sistnevnte er mennesker som har både mannlig og kvinnelig kroppstrekk (Skeiv ungdom, u.å.).

Religion, livssyn og kultur bruker vi for å kategorisere hudfarge, religiøs bakgrunn, ulike livssyn og kulturell bakgrunn. Definisjonen til flerkulturalitet låner vi fra Giæver som bruker begrepet om arenaer der mennesker møtes og det oppstår en gjensidig samhandling og påvirkning til tross for deres ulike bakgrunner innenfor religion, språk og livssyn (2014, s. 24). Av Norges totalbefolkning i 2021 består 18,5% av innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn (SSB, 2021b). Det vil derfor være naturlig at bøkene i dagens samfunn speiler denne statistikken.

Siden en av bøkene vi skal nærlese og analysere har tematikk fra den samiske kulturen ønsker vi å finne ut hvor stor den samiske befolkningen er. Dette vil vi finne ut av for å vite hva slags samisk målgruppe en slik bok har. Det er vanskelig å finne eksakte tall som kan fortelle oss dette. Ifølge Regjeringen sine nettsider var nesten 17 000 personer registrert i Sametingets valgmanntall i 2017. Vi kan gå ut ifra at dette tallet har økt siden 2017 da det oppgis at det er en jevn økning i dette manntallet (Meld. St. 31 (2018-2019), s. 8). Allikevel er det slik at man ikke må registrere seg i valgmanntallet hvis man er samisk. Det er svært vanskelig å finne ut av hvor mange medlemmer som finnes i den samiske befolkningen, fordi man ikke kan registrere seg i manntallet før valgåret man fyller 18 år (Sametinget, u.å.). Derfor er det svært vanskelig å finne ut av hvor mange medlemmer som finnes i den samiske befolkningen i Norge. «Samiske barnehager skal bidra til å bevare og videreutvikle den samiske kulturarven og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier i vår tid» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 24). Samtidig skal barnehager generelt «bidra til at barna blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 57).

I kategoriseringen ulike familiesituasjoner favner vi om foreldre som er aleneforsørgere, barn med avdøde foreldre, barn med skilte foreldre, konflikt mellom barn og foreldre og foreldre

med ny partner. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det i 2020 var 23,3 prosent av barn under 18 år som bodde med enten mor, far eller en av foreldrene og steforelder (SSB, 2020). I dagens samfunn er det mer vanlig å ha skilte foreldre enn tidligere. Vi har allikevel valgt å ta med dette som en mangfoldstype, da dette er noe vi synes representerer ulikheter i samfunnet og som fortsatt inngår i en minoritetsgruppe.

I kategorien livsstil har vi plassert karakterer som følger en plantebasert diett, men vi mener at denne kategorien også kan bestå av andre levevaner. I kategorien utfordringer av stereotypier møter vi karakterer som utfordrer det samfunnet ser på som vanlig eller tiltenkt deres kjønn og alder.

2.1.2 Eksplisitt og implisitt tematisering

I forbindelse med analysen vår der vi skal undersøke om mangfold blir fremstilt i bildebøkene er det relevant å se nærmere på om mangfoldet i bøkene blir eksplisitt eller implisitt tematisert. Eksplisitt betyr at noe er klart og tydelig (NAOB, u.å.c), og i en bildebok vil motivet i boka presenteres klart og tydelig gjennom verbalspråket uten behov for tolkning. Implisitt betyr at noe er underforstått eller innebefattet (NAOB, u.å.b). Mangfoldet kan komme frem både eksplisitt og implisitt ved hjelp av bilder og tekst i en bildebok. Dette gjør bildeboka unik fordi den kan tematisere mangfoldet gjennom bilde og tekst sammen eller hver for seg. En bok uten bilder har ikke den samme muligheten siden den kun kan tematisere handlingen gjennom tekst alene.

Khateeb gir oss et eksempel på mangfoldet i litteraturen som er eksplisitt tematisert når han skriver om bildeboka *Snarveien 8b* av Anna Fiske fra 2008. Der følger vi edderkoppen Evert rundt i en leilighetsblokk. På reisen hans møter vi ulike familier der illustrasjonene viser oss gjenstander og aktiviteter med tilhørighet til ulike kulturelle og religiøse tradisjoner. I bildeboka *Lille Ting spiser ABC* av Nhu Diep fra 2011, spiser hovedpersonen seg gjennom alfabetet. Hun forholder seg direkte til blandingskulturen hun møter mens hun spiser retter fra forskjellige steder i verden. Felles for disse to bøkene er at begge forholder seg uproblematisk til det kulturelle mangfoldet i bøkene (Khateeb i Stokke & Tønnesen, 2018, s. 287-288). Når det gjelder eksplisitt tematisering i bøker kan noe av bokas innhold tematiseres på en implisitt måte. Dette kan for eksempel skje dersom vi gjennom ikonoteksten forstår et poeng, men dette ikke står direkte i verbalteksten. Dersom en bok er implisitt tematisert, vil det ikke være

eksplisitt tematisert innhold.

Khateeb skriver også om litterært mangfold og leserens identifikasjonsmuligheter. Ved å inkludere bøker med et variert mangfoldsinnhold i barnehagens og skolens utvalg av litteratur, kan dette gi barn og unge identifikasjonsmuligheter som gir dem innblikk i andre mennesker livserfaringer og situasjoner. I denne sammenhengen handler identifikasjon om å kjenne seg igjen i litterære fremstillinger gjennom egne erfaringer og opplevelser. De som ikke identifiserer seg med bokas innhold får allikevel innblikk i andres opplevelser og refleksjoner (Khateeb i Stokke & Tønnessen, 2018, s. 286). Det kan være et positivt bidrag til barns utvikling og forståelse.

2.1.3 Barnelitteratur

Hvordan barnelitteratur blir skrevet og illustrert vil være en viktig faktor for hvordan barna forstår innholdet. Litteratur for barn og unge er et vanskelig begrep å definere. Man kan diskutere om det er forfatter eller leseren som bestemmer hvem boka er laget for (Bache-Wiig & Lindhart, 2012, s. 189-190). Stokke og Tønnesen definerer barnelitteratur som «litteratur som er laget for barn, som gjerne handler om barn, og som handler om temaer av interesse for barn» (Stokke & Tønnesen, 2018, s. 19). Her peker de på tre kriterier til barnelitteraturen; hvem litteraturen henvender seg til, karakterer leseren kan kjenne seg igjen i og temaer leseren finner interessante og spennende. Dette vil være viktige faktorer for at barn skal få utbytte av innholdet i bøkene de leser. For at barnebokforfattere skal kunne skrive bøker for barn må de kunne sette seg inn i barnas situasjon og problemer de kan stå ovenfor.

Forfattere av barnebøker bruker ofte barneperspektivet, med dette menes det måten forfatteren tilnærme seg barns situasjoner ut ifra hvilken målgruppe boka retter seg mot. Forfatteren skaper et barn i teksten som målgruppen kan identifisere seg med. Ved at forfattere skriver fortellinger med bakgrunn i barneperspektivet blir det lettere for barn å tilnærme seg innholdet og få noe ut av lesingen. Barneperspektivet handler altså ikke om hvordan barn leser tekster, men hvordan de kommer til uttrykk i dem (Birkeland et al, 2018, s. 28). Å bruke en naiv tegnestil er også en måte å dra inn barneperspektivet på, naiv tegnestil er en etterligning av barns måter å tegne på (Ommundsen i Stokke & Tønnesen, 2018, s. 164). I vår oppgave vil dette ha noe å si for hvordan mangfold blir fremstilt i bøkene og hvordan barn oppfatter dette. Fortellinger med vanskelige temaer trenger ikke nødvendigvis ha en handling

eller et tema som er eksplisitt fremstilt, men barnet kan tolke og kanskje kjenne seg igjen i det som skjer. Gjennom barneperspektivet forfatteren skaper, kan barnet kjenne seg igjen i følelser som beskrives eller vises i illustrasjonene.

2.2 Bildeboka og litteraturarbeid i barnehagen

Bildeboka står sentralt i vår oppgave da lista med bøker vi fokuserer på kun inneholder bildebøker. Bildeboka er sentral i barndommen til veldig mange og er ofte barns første møte med litteratur og bøker. Bildeboka i seg selv er ikke en sjanger og kan derfor formidle ulike former for litteratur. Siden bildeboka er fremtredende i de fleste barns liv har den en viss innflytelse på hvordan barn påvirkes. Bildeboka kan formidle mangfold på en måte som bidrar til barns forståelse av innholdet. I bildeboka er det flere modaliteter som er satt sammen og som leseren kan spille på, det blir derfor regnet som en multimodal eller sammensatt tekst (Birkeland et al, 2018, s. 89). Teksten i en bildebok alene har ikke den samme funksjonen, og man får med det ikke et helhetlig bilde av fortellingen. Teksten er avhengig av illustrasjoner for å få frem tematikken og omvendt, dette samspillet mellom illustrasjoner og tekst er det man kaller ikonotekst (Birkeland et al, 2018, s. 89). Verbaltekst og bilde kan være avhengige av hverandre ved at de kommenterer og supplerer hverandre. Gjennom dette får barn en større forståelse av innholdet fordi bildene blir en støttende modalitet for leseren. Det at flere modaliteter er satt sammen til en tekst gjør det også enklere for barn å lese bøkene på egenhånd. Ved høytlesning vil modalitetene tekst og bilde kombineres med lyd og kroppsspråk. Høytleserens tempo, pauser, dramatisering og innlevelse spiller inn i hvordan barnet oppfatter boka og innholdet.

Vår rolle som litteraturformidlere inngår i barnehagelærerens profesjonelle identitet og bør være i stadig utvikling. Som barnehagelærer bør man være en litterær rollemodell. Det innebærer at man prater med barna om litteratur, initierer til leseaktiviteter, skaper spenning og engasjement rundt disse aktivitetene (Syversen, 2020, s. 177). I arbeidet med mangfold mener vi også at det er viktig at man som barnehagelærer skaper trygge rammer i slike situasjoner. Høytlesning kan sees på som en sosial aktivitet ved at en tolker boka i et sosialt fellesskap. Ved at barna før, underveis og etter høytlesningen får mulighet til å kommentere og stille spørsmål gir det rom for tolking og forståelse. Gjennom å samtale om det man ser og hører, følelsene man får rundt og tankene man har, forhandler man i et fellesskap om hva meningen i boka er (Syversen, 2020, s. 21). I arbeidet med mangfold i barnehagen er samtaler

og åpenhet rundt temaer man møter i litteraturen viktig for at barna skal kunne tilegne seg innholdet på en betydningsfull måte. Barna kan få en naturlig tilnærming til vanskelige temaer ved at litteraturen åpner opp for å samtale om slike temaer.

Hvilke erfaringer og kunnskaper barna har fra tidligere er med på å avgjøre hvordan de tolker og forstår innholdet i bøker. Det vil derfor være relevant å jobbe med tanker og spørsmål som oppstår når man leser bøkene, for at barna skal få noe ut av lesingen og bokas innhold. Arbeid med bøkene vil være viktig for å kunne ta med seg erfaringene videre i møter med ulike mennesker og situasjoner. Ved å ha god kjennskap til bokutvalget i barnehagen og være forberedt til høytlesingen, kan man lettere formidle boka på en god måte. Litteraturen kan også brukes som verktøy i indre og ytre konflikter som oppstår hos barn. Ved at barna får lese eller høre om lignende konflikter som de selv opplever kan de se situasjonen fra en annen side. Slik kan de behandle konflikten på indirekte vis og bearbeide den i en som-om-situasjon slik som i rolleleken. Å oppleve egne konflikter i litteraturen gjør også at barna får et større begrepsapparat som gjør at de kan samtale om følelsene sine (Syversen, 2020, s. 41).

2.3 Identifikasjon gjennom litteratur

Litteraturen kan bidra til at vi ser ting på nye måter og utfordrer våre tanker og syn. I tillegg kan det å utfordre tanker og syn bidra til å bryte tabuer i samfunnet. Identifikasjon vil være et stort fokus i vår oppgave og derfor noe som vil være viktig for oss å få tydelig frem. Det å lese bøker kan på denne måten være med på å forme identitet og selvbilde hos mange. For å se på hvordan litteraturen er med på å forme identitet har vi sett på hva både Birkeland, Mjør og Teigland og Khateeb skriver om identifikasjon. Birkeland, Mjør og Teigland mener at grunnlaget for identifikasjon ikke nødvendigvis ligger i å lese om noen som har det som seg selv, men å bruke leseerfaringer og våre egne livserfaringer for å møte det som er annerledes (Birkeland et al, 2018, s. 15). Khateeb mener at identifikasjon handler om det å kunne kjenne igjen seg selv og sin livssituasjon i litteraturen (Khateeb i Stokke & Tønnesen, 2018, s. 286). Vi mener disse kan kombineres og at man gjennom litteraturen kan bli kjent med både seg selv gjennom personer i samme situasjon, og i tillegg få kunnskap om, og bli nysgjerrig på andre i en helt annen situasjon. Når en i barnehage og skole jobber med bøker som representerer ulikt mangfold, vil det gjøre at barn får kunnskap de kan ta med seg i møte med ulike mangfoldstyper og annerledeshet. Litteratur kan være et verktøy til å finne ut hvem vi er og hva vi står for ved at vi gjennom bøker utvikler evnen til å finne ut hva vi tenker og mener

(Birkeland et al., 2018, s. 14-15).

Hvordan man identifiserer seg med og forstår mangfoldet i fortellinger kan også ha noe å si på hvordan innholdet blir fremstilt. Noen sjangre krever mer tolkning og refleksjon enn andre. Dette handler om implisitte og eksplisitte fremstillinger som vi tidligere har skrevet noe om, men også realistiske og fantastiske fremstillinger av innholdet. Både realistiske og fantastiske fortellinger er fantasi og oppdiktet, men er fremstilt på ulike måter. De realistiske fortellingene er basert på et samfunn, et miljø og en verden lik den vi lever i. Det er også i realistiske fortellinger karakterer, problemer og handlinger som er like de vi selv kan stå ovenfor og som virker sannsynlige i den settingen de settes inn i. I en fantastisk fortelling vil det være elementer som bryter med det vi ser på som sannsynlig og troverdig i den verden vi lever i (Birkeland et al, 2018, s. 81-82). Siden barn har færre erfaringer med følelser kan arbeid med fiksjon bidra til å utvikle deres empatievne. Fiksjon er kun en representasjon av virkeligheten, men vi reagerer allikevel på fiksjonen som om den skulle vært virkelig. Litteratur gir oss erfaringer med følelser og kan hjelpe oss med å samtale om hvordan noe oppleves for oss selv, den kan også hjelpe oss med å forstå hvordan andre opplever en situasjon (Syversen, 2020, s. 36).

I følgende avsnittet der Birkeland, Mjør og Teigland referer til Nussbaum synes vi at det reflekteres godt over hvilken kompetanse litteraturen kan gi oss;

«Å delta i eit samfunn handlar om å forstå dei som har det annleis, om å utvikle medkjensle. Nussbaum meiner litteratur er særleg eigna til å utvikle slik kompetanse. I møte med fiktive univers kan vi skifte ham; vi kan reise i tid, bli en annan enn vi er, få innsyn i andre måtar å tenkje og handle på, og gjennom denne innsikta utviklar vi evna til å forstå oss sjølve og andre betre. Fiktive framstillingar opnar for undring, dei etablerar samanhengar og tilbyr erfaringar som vi ikkje har tilgang til i våre eigne liv.» (Nussbaum, refert i Birkeland et al, 2018, s. 15).

Her illustrerer de hvordan litteraturen er et godt utgangspunkt for å få innsikt i andre menneskers situasjoner og erfaringer. Det å kunne sette seg inn i en annens rolle og se ting fra andres perspektiv, kan hjelpe oss med å akseptere og forstå menneskene rundt oss. I tillegg hjelper litteraturen oss med å se verdien i annerledeshet og med å forstå samfunnets mange ulike sider.

Syversen introduserer en ny måte å betegne litteratur på, nemlig ubehagelig litteratur. Med det mener hun litteratur som har en alvorlig og tabubelagt tematikk (2020, s. 140). Ubekjempe litteratur blir ofte sett på som viktig og av høy kvalitet fordi den kan bidra til å gi barn verktøy til å sette ord på følelsene sine, og inviterer til samtaler om tabubelagte temaer. I tillegg til å bekjempe stigma og løfte frem litteratur om vanskelige situasjoner. Slik litteratur har foreløpig liten plass i barnehagen, men det gjør den ikke mindre viktig av den grunn (Syversen, 2020, s. 140).

2.4 Hvorfor leser vi?

Ifølge Markus Aurelius må vi utvikle innlevelsessevnen vår for å kunne se på andre mennesker som individer med samme problemer og muligheter som oss selv (sitert i Nussbaum, 2016, s. 25). Religion, kjønn, nasjonalitet, klasse og hudfarge er ulikheter som gjør det vanskeligere å forstå hverandre. Det er fordi slike ulikheter er sterkt knyttet til valgene vi tar i tillegg til at de definerer hva som former oss, vårt blikk på verden og tankene og ønskene våre. Litteraturen kan være med på å danne en slik innlevelsessevne ved at vi blir kjent med det ukjente når vi leser. Manglende kunnskap og førstehåndserfaringer med kultur, religion, nasjonalitet, klasse, hudfarge og kjønn kan skape usikkerhet som påvirker måten vi forholder oss til andre mennesker. Litteraturen kan være med på å bryte ned fordomsfulle barrierer vi har fått av stereotypier laget av samfunnet. Som voksenpersoner i barns liv, har vi en viktig rolle i deres oppfatning av ulikheter og annerledeshet. Voksne bør være gode rollemodeller i samtaler om mangfold og tilby litteratur som skaper forståelse og kunnskap. Gjennom litteratur får barn erfaringer med og kjennskap til mangfold. Dette kan være med på å bekjempe fordommer, skape likeverd og forme deres syn på mennesker.

Gjennom skjønnlitteratur får man tilgang på andre menneskers erfaringer og situasjoner, og på den måten kan man ta del i deres frykt, sinne og glede med et empatisk blikk. Evnen til å sette seg inn i andre menneskers liv i litteraturen gjør at man kan forstå lignende situasjoner hos mennesker man møter i løpet av livet (Nussbaum, 2016, s. 29). I utgangspunktet leser man for å bli underholdt eller for å lære noe. Når man leser, tar man ubevisst inn informasjon og kunnskap om ting og situasjoner man ellers ikke hadde oppsøkt. Dette gjør at vi kan få forståelse og empati for individer og deres handlinger som vi i utgangspunktet ikke forstår, støtter og er enig i. Grunnen til at man kan være mer mottakelig for andre perspektiver når man leser er fordi man har en passiv rolle i lesesituasjonen. Dette er konsekvenser av

litteraturen, det kan åpne sinnet ditt og få deg til å se ting fra et nytt perspektiv.

2.5 Utvalg av bildebøker

Vi skal ta for oss bildebøkene fra norsk kulturråd fra 2020 (se vedlegg 1). Det ble meldt opp 50 bildebøker i kategorien ny norsk skjønnlitteratur det året. Av disse 50 bøkene har 35 av dem foreløpig fått bidrag fra kulturfondet. Bøker som blir kjøpt inn etter 13.04.21 inngår ikke i vår undersøkelse. De resterende bøkene som er meldt opp har av ulike årsaker ikke oppfylt kriteriene for innkjøpsordningen eller fått innvilget støtte enda. Videre har vi som nevnt tidligere valgt ut fem bøker vi ønsker å nærlese. De fem bøkene har vi valgt på bakgrunn av deres mangfoldsinnhold og interessante temaer. Vi opplever at bildebøkene fra Kulturrådets liste har et bredt innhold med ulike sjangre, tema og problemstillinger som kan fange interessen til mange. Det er gode forutsetninger for at barn og unge finner et emne som interesserer dem i denne kategorien.

2.6 Vårt fokus i bildebokanalysene

I analysedelen av oppgaven vår skal vi blant annet fokusere på motiv og tematikk. Motivet konkretiserer bokas handling og tematikken forteller oss hva boka handler om på et abstrakt plan (Ommundsen i Stokke & Tønnesen, 2018, s. 162-163). Det er også relevant for vår oppgave at vi ser på om motivet blir eksplisitt eller implisitt tematisert i bøkene. Dette gir oss en indikasjon på om mangfoldet er fokuset i boka eller ikke.

Vi skal også se nærmere på bøkens paratekster, layout, teknikk og farger. Paratekster er all tekst som ikke er en del av selve fortellingen, som for eksempel omslag, tittel, innsidepermer og format (Ommundsen i Stokke & Tønnesen, 2018, s. 158). Paratekstene er med på å gjøre leseren nysgjerrig på bokas innhold og gir forventninger til bokas handling. Layout sier noe om plassering av illustrasjoner og verbaltekst i bokas oppslag. Teknikkene som benyttes er med på å skape en estetisk opplevelse for leseren. I tillegg til layout og ulike teknikker er det relevant å nevne bruken av ulike farger da dette ofte tas i bruk for å illustrere følelser eller stemning. Hvilke assosiasjoner hver enkelt leser har til ulike farger er individuelt. Ikonoteksten, altså sammenhengen mellom verbaltekst og illustrasjoner kan gi oss føringer for hvilke følelser og tanker hver enkelt har i forbindelse med fargebruken i illustrasjonene.

Illustratøren bruker komposisjon, bildeutsnitt og perspektiv til å vise oss hva slags posisjon og makt karakterene har. Komposisjon er måten noe er satt sammen på. Bildeutsnitt gir illustratøren mulighet til å gi enkelte ting eller personer ekstra fokus ved å beskjære, klippe ut eller forstørre noe. Perspektivene som brukes er normalperspektiv, froskeperspektiv og fugleperspektiv og disse kan på ulike måter illustrere situasjoner for leseren. En person sett i froskeperspektiv kan oppleves stor og truende, mens noen som ses i fugleperspektiv kan oppleves liten. Forfatterens skildringer av person og miljø alene eller i ikonoteksten kan gi oss en forståelse av karakterene og omgivelsene. Illustrasjoner gir oss innblikk i hvordan noen eller noe ser ut og kan også skildre kroppsspråk og mimikk (Ommundsen i Stokke & Tønnessen, 2018, s. 160). Verbaltekst og illustrasjoner sammen tegner ofte et helhetlig bilde av en karakter, siden disse i mange tilfeller supplerer hverandre. Dette kan for eksempel gjøres ved at forfatteren beskriver personens væremåte og personlighet mens illustratøren viser oss dens utseende, kroppsspråk og ansiktsuttrykk.

Vi synes også at det er spennende å se på hvilke intertekstuelle og intervisuelle referanser bøkene presenterer, altså referanser til steder, bilder eller andre tekster (Ommundsen i Stokke & Tønnessen, 2018, s.160). Hvordan man forstår bokas innhold og hva man får ut av leseopplevelsen kan i enkelte tilfeller avhenge av de intervisuelle og intertekstuelle referanser forfatteren og illustratøren gir oss. Hvis man er avhengig av å forstå disse referansene for å få med seg bokas handling, kan dette gå utover innholdsforståelsen til leseren.

2.7 Metodekritikk

Til tross for å ha valgt en bokliste med bøker valgt ut av Kulturrådet vil kategoriseringen vår av mangfold i disse være subjektiv. Grunnen til dette er at vi kanskje definerer mangfold og de ulike identifikasjonsmulighetene i bøkene ulikt enn andre. Her vil vår bakgrunn, oppvekst og utdanning spille en rolle i hva slags kategoriseringer vi gjør.

2.8 Etiske hensyn

Siden vi ikke behandler personopplysninger eller annen sensitiv informasjon trenger vi ikke å sende inn meldeskjema til NSD (Norsk senter for forskningsdata). Mennesker har ulike syn

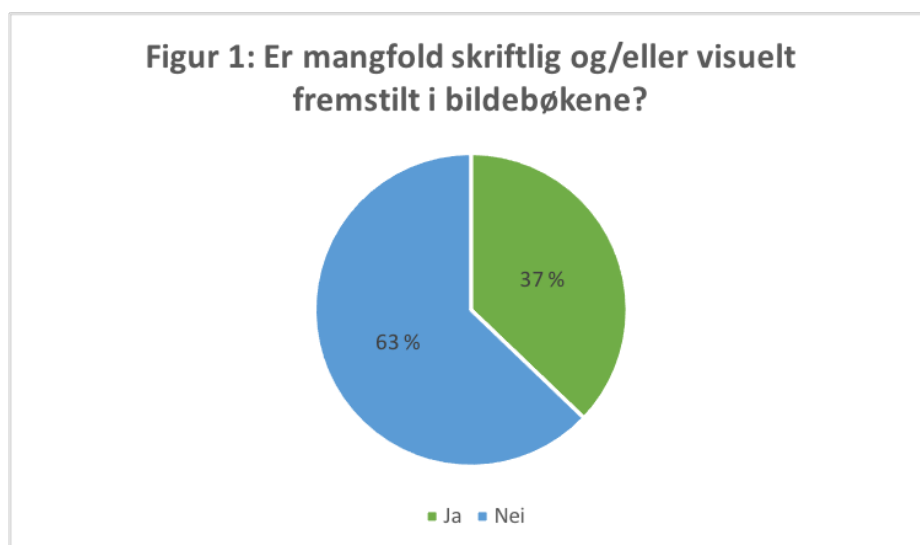
på hva mangfold innebærer og hver enkeltes personlige syn vil være situasjonsavhengig. Vi skal skrive om situasjoner og tema vi selv ikke identifiserer oss med. Noen temaer kan være vanskeligere for oss å sette oss inn i enn andre. Noen mennesker vil derfor være mer sensitive ovenfor enkelte temaer vi skriver om. Vårt ønske er ikke å krenke noen, men å undersøke disse bøkens innhold med et åpent sinn og formidle budskapet vårt på en hensynsfull måte. Dette gjør vi for å understreke viktigheten i at barn og unge bør få oppleve sitt eget liv i bøkene de leser i tillegg til å identifisere seg i andre menneskers liv. På denne måten kan barna utvikle forståelse for andre mennesker i ulike situasjoner.

3 Analyse

Dette kapittelet har vi delt inn i to deler. I den første delen, som vi har kalt oversikt, ønsker vi å gå gjennom funnene fra avkryssingsskjemaene vi har laget (vedlegg 2, 3 og 4). Vi har som nevnt tidligere laget tre undersøkende spørsmål. Spørsmålene vi vil svare på er: er mangfold skriftlig eller visuelt fremstilt i bildebøkene? er mangfoldet eksplisitt eller implisitt tematisert i bildebøkene? Og hva slags mangfoldstype(r) finner sted i bildebøkene? Videre har vi krysset av i skjemaene for å få oversikt over resultatene fra materialet vårt. Deretter har vi satt funnene inn i tre ulike diagram, disse skal vi se nærmere på for å finne ut hva de kan fortelle oss om mangfold i bildebøkene. I den andre delen som er nærlesingsdelen av kapittelet skal vi analysere de fem bildebøkene vi har nærlest.

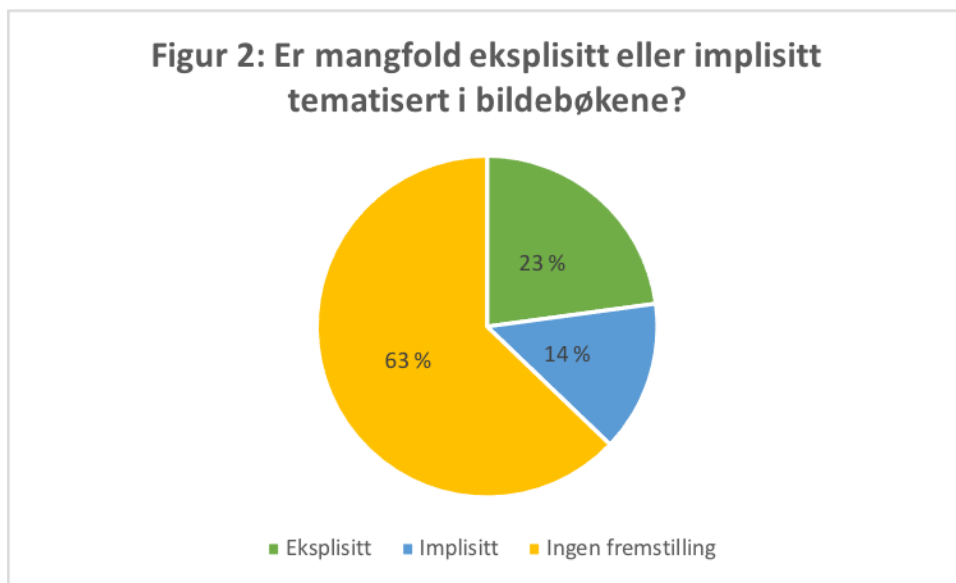
3.1 Oversikt

For å kunne presentere funnene fra vedlegg 2, 3 og 4 på en mest mulig oversiktlig måte har vi valgt å lage tre ulike diagrammer. Funnene fra spørsmål 1 (se figur 1 og vedlegg 2) og spørsmål 2 (se figur 2 og vedlegg 3) har vi valgt å sette inn i hvert sitt sirkeldiagram. Siden svaralternativene forbundet med sirkeldiagrammene utelukker hverandre, kan de settes inn i slike diagram. Dette er fordi spørsmål 1 og 2 kun tilbyr en avkryssningsmulighet per bok. Funnene fra spørsmål 3 (se figur 3 og vedlegg 4) har vi valgt å sette inn i et stolpediagram. Siden spørsmål 3 tilbyr flere avkryssningsmuligheter egner disse resultatene seg bedre til et stolpediagram.



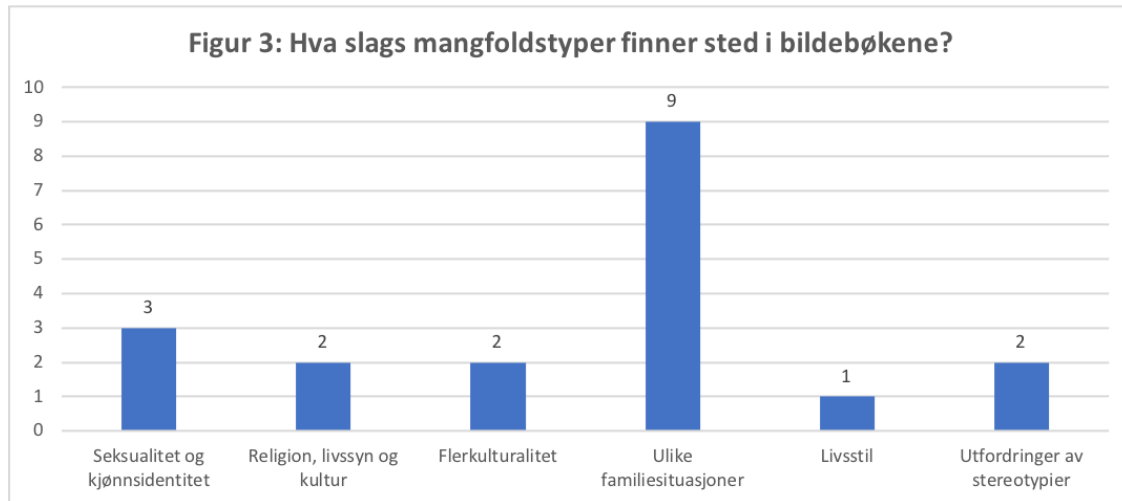
Figur 1: Er mangfold skriftlig og/eller visuelt fremstilt i bildebøkene?

Som man kan se ut ifra diagrammet (se figur 1) er mangfoldet i 37% av bøkene fremstilt enten skriftlig eller visuelt. Den største andelen er derimot den der bildebøkene ikke inneholder mangfold og utgjør 63%. Det er altså totalt 13 av 35 bøker med visuell eller skriftlig fremstilling av mangfoldet. Med visuell fremstilling mener vi der vi kan se utseende, klær eller hudfarge som representerer mangfold. Eksempler på dette kan være i *Guovssu sitt Nordlys* der karakterene er ikledd tradisjonelle samiske klær eller i *Au! Sier Nora* der noen av barna har mørkere hudfarger. Med skriftlig fremstilling mener vi det verbalteksten forteller oss.



Figur 2: Er mangfold eksplisitt eller implisitt tematisert i bildebøkene?

I dette diagrammet (se figur 2) blir mangfoldet i 23% av bildebøkene eksplisitt tematisert. Det er en del mer enn de 14% som representerer bildebøkene der mangfoldet blir implisitt tematisert. Vi har også valgt å inkludere de bøkene som ikke har en tematisering av mangfold i dette diagrammet. Dette har vi gjort for å understreke hvor stor andelen av bøker uten mangfoldsinnhold er, altså 63%. Funnene vi gjør i vedlegg 3 forteller oss at mangfold tematiseres eksplisitt i åtte av bøkene, og implisitt i fem av bøkene.



Figur 3: Hva slags mangfoldstyper finner sted i bildebøkene?

Vi har valgt å dele inn mangfoldstypene i kategorier for å tydeliggjøre hva slags mangfold vi har funnet i bildebøkene. Mange av bøkene i Kulturrådets liste hadde et innhold av mangfold. I dette diagrammet (se figur 3) vil noen av bøkene være representert i mer enn en mangfoldgruppe, vi har derfor valgt å sette disse kategoriseringene inn i et søylediagram. *Ti kniver i hjertet* tilhører for eksempel både kategoriene seksualitet og kjønnsidentitet, ulike familie situasjoner og flerkulturalitet. Dette er fordi boka handler om seksuell legning, fordi pappaen til hovedpersonen er aleneforsørger og fordi flere av karakterene i boka er flerkulturelle.

3.2 Nærlesing

I denne delen av oppgaven skal vi gjøre litterære analyser av de fem bøkene vi har valgt å nærlese. I teori- og metodedelen har vi skrevet om vårt fokus i bildebokanalysene og hva vi legger vekt på når vi analyserer bøkene. I tillegg har vi skrevet om hva bildeboka og barnelitteratur er, noe som også kan hjelpe oss med å forstå bøkene vi skal analysere.

3.2.1 *Ti kniver i hjertet*

Motiv og tematikk

Bokas tematikk er seksuell legning, forelskelse og vennskap. Bokas motiv er hovedpersonen Tuva sitt liv, hennes venner, familie, omgivelser, samt hennes illustrasjoner i en tiltenkt dagbok hun skriver. Vennskap, forelskelse og konflikter forbundet med dette er sentralt i

historien. Gjennom verbalteksten får vi en klar forståelse av at Tuva føler at hun står i midten av to venninnejenger i klassen. Tuva og vennene hennes har akkurat startet i 7.klasse og er i en periode av livet der kroppen utvikler seg, og de får andre interesser. Den ene gjengen består av de modne jentene som er opptatt av klær, sminke og gutter. Den andre gjengen består av de umodne jentene som liker å leke i skogen i storefri, ikke bryr seg om utseende og ikke er interessert i gutter. Tuvas to bestevenninner, Bao og Linnéa er i hver sin gjeng og dette skaper en konflikt for Tuva som ønsker å være venninne med begge to. I verbalteksten får vi vite at Tuva har lyst til å være forelsket, men føler at hun ikke hører helt hjemme i gjengen som er interessert i gutter. Samtidig som Tuva føler at hun blir dratt mellom bestevenninnene sine i hver sin gjeng tror Tuva at hun er forelsket i den nye jenta i klassen, Miriam.

Tema i boka blir antydnet når vi gjennom verbalteksten for eksempel kan lese at Tuva tror hun er utbrent fordi hun er usikker på hvordan hun skal svare på en melding hun får fra Miriam. I tillegg kan vi lese at Miriam gjør Tuva sjenert. Et av oppslagene i boka er en oversiktsside med informasjon om hva Tuva vet om Miriam. I de tre eksemplene vi har nevnt her forteller ikke verbalteksten at Tuva er forelsket i Miriam, men vi forstår at Miriam opptar mye av tankekapasiteten til Tuva. Vi kan derfor tenke oss til at Tuva er forelsket i Miriam fordi hun skriver om og tenker mye på henne. Tematikken blir mer tydelig når Bao sier til Tuva at hun ikke orker å ha enda en forelsket venn. Den første gangen tematikken kommer eksplisitt frem er når Tuva lager en sjekklister i et av oppslagene med overskriften «er jeg forelska?». Hun krysser av på alle punktene som blant annet handler om at hun tenker på Miriam hele tiden, at det kribler i magen hennes og at hun synes at Miriam er den aller peneste. I samme oppslag skriver hun at hun kan krysse av på et mål: «å bli forelska (kanskje)». I et av oppslagene som følger har Tuva notert ned informasjon fra internett om det å være forelsket i noen av samme kjønn. I samme oppslag forteller verbalteksten oss også at hun er helt sikker på at hun er forelsket i Miriam.

Paratekster

Omslagets forside har illustrasjoner av ei jente. Jenta og miljøet i bakgrunnen er illustrert i farger, men menneskene som står i to klynger bak henne er gråblå. På omslagets bakside forteller verbalteksten oss at dette er en dagbok som tilhører Tuva. I tillegg forteller verbalteksten oss hva dagboka i hovedtrekk handler om. Ved å se på baksiden og forsiden som en helhet kan man tolke at jenta på forsiden er Tuva, siden det er hun som er i fokus i

illustrasjonene. Innsidepermene både foran og bak i boka har lys gul bakgrunn og illustrerte emojis, altså smilefjes som ofte brukes i SMS.

Layout, teknikk og farger

Ingen av oppslagene er like, men det er noen typer oppslag som går igjen. Boka er skrevet som en dagbok i form av verbaltekst og illustrasjoner. Verbalteksten består av håndskrift og boka er skrevet i første person. Vi får inntrykk av at Tuva tegner illustrasjonene, siden hun i tredje oppslag skriver at hun skal tegne og skrive ut hele boka. Siden boka består av mange oppslag, kommer vi ikke til å ta for oss hvert enkelt oppslag. Vi tenker at å beskrive oppslagstypene som går igjen i boka vil være tilstrekkelig. Ofte er verbalteksten på den ene siden av oppslaget i form av et dagbokinnlegg. På den andre siden er det illustrasjoner bestående av uhøytidelige tegninger av hvordan ting, steder eller personer ser ut. Et annet type oppslag som går igjen er at hele oppslaget består av en heldekkende illustrasjon, noen ganger er en kort verbaltekst skrevet inn i illustrasjonen. Andre steder består oppslagene av tegneseriestriper og der ser vi verbaltekst i form av snakke- eller tenkebobler. Enkelte steder kan tegneseriestripene være akkompagnert av mer beskrivende verbaltekst utover det som står i snakke- og tenkeboblene. Utdrag fra samtaler på SMS ser vi også flere steder i boka, da består oppslaget ofte av en side med SMS'er og en med verbaltekst.

Når det gjelder bruk av farger i boka er det spesielt et av oppslagene som beskriver følelsene til Tuva med farge og teknikk. Hele oppslaget er klusset til av hard og svart blyantstrek. Som lesere tolker vi det som at Tuva er redd, sint og lei seg over hendelsen som har utspilt seg på de tidligere oppslagene. I oppslagene som følger etter dette er både Tuva og omgivelsene hennes tåkeblå. Oppslagene har denne fargen frem til hovedpersonens konflikt løser seg. Her forteller ikonoteksten oss at Tuva er lei seg siden både verbaltekst, illustrasjoner og fargebruk gir oss en beskrivelse av det.

Person og miljøskildring

Gjennom illustrasjonene får vi se hvordan steder, ting og karakterer i boka ser ut. Verbaltekst og uhøytidelige tegninger gir oss innblikk i karakterenes liv, deres interesser og viser oss hvordan de ser ut. Ansiktsuttrykk og kroppsspråk viser oss hvordan noen har det, og illustratøren er god på å få frem dette i illustrasjonene sine.

Verbalteksten gir oss inntrykk av at Tuva er lojal over for venninnene sine. Vi får også inntrykk av at hun føler på usikkerhet rundt konflikten mellom de to bestevenninnene sine. Hun ønsker ikke å velge en side og hun vet ikke hvordan hun kan løse konflikten.

Det kommer eksplisitt frem i introduksjonen av Bao at hun er fra Vietnam. Etter dette tas ikke nasjonaliteten til Bao opp igjen. Bao virker som ei sta jente uten evner til å se andre sider enn hennes egen i konflikter og ulike situasjoner. Hun oppleves mer umoden enn deres andre venninne, Linnéa. Bao er med på å skape konflikten som oppstår mellom venninnene da hun er sur på Linnéa fordi hun har fått kjæreste.

Linnéa blir kjæreste med en av guttene i klassen og fremstår forandret etter sommerferien. Hun vil ikke lenger leke i skogen med venninnene og er mer opptatt av gutter og sminke. Selv om Linnéa er en stor del av konflikten mellom venninnene kan hun ikke noe for at hun har blitt forelsket.

Intertekstuelle og intervisuelle referanser

Et par steder i boka ser vi ikonotekst som viser til musikkspillelister. Disse spillelistene gir oss referanser til ulike sanger, artister og band. Vi tror at barn i målgruppen, som er fra 9 år og oppover, vil ha vanskeligheter med å forstå disse referansene siden musikken boka referer til har en eldre målgruppe. I boka ser vi også referanser til regnbueflagg både i form av illustrasjoner og verbaltekst. Det er ikke alle som vet i hvilken sammenheng et regnbueflagg brukes eller hva slags betydning flagget har. I verbalteksten får man nemlig ikke en klar indikasjon på hva flagget brukes til eller dets betydning, men man kan lese at hovedpersonens far har gått i demonstrasjonstog og brukt flagget der.

3.2.2 Ollianna

Motiv og tematikk

Tematikken i boka er identitet, familiesituasjon og født i feil kropp. Motivet i boka er Olli, som ikke er sikker på hvem han er og som føler seg ukomfortabel i sin egen kropp. Han finner ut av at han vil være Ollianna og får støtte og forståelse fra mammaen sin. Det føles som en lettelse å endelig få være den man alltid har vært innerst inne. Allikevel er Ollianna mye lei seg fordi pappaen hennes ikke støtter henne. Han tror at Ollianna som kler seg i kjoler og rosa sko bare er en fase. Til slutt forstår også pappa at Ollianna egentlig har vært Ollianna hele

tiden.

Det blir gjennom ikonoteksten i starten av boka antydnet at Olli har det vanskelig uten at vi får vite hvorfor. Verbalteksten forteller at Olli ikke vil hete eller være Olli og han er redd for å ikke være bra nok og at andre skal erte han. I et av oppslagene som følger sier Olli at han ikke er gutt. Her blir temaet for første gang eksplisitt tematisert og vi får vite at Olli ikke ser på seg selv som en gutt. Senere i boka når Olli får trøst av mamma sier han at han er jenta hennes, noe som underbygger den eksplisitte tematiseringen enda mer. Videre velger Olli å kalle seg for Ollianna og identifisere seg som hun og henne. Dette er igjen et eksempel på eksplisitt tematisering.

Paratekster

Bokas forside har svart bakgrunn og i fokus er det et barn og en stor regnbue. Barnet har rosa hud og store, runde, intense øyne. Bokas bakside er en illustrasjon av det samme barnet som på forsiden. Barnet sitter i et blått kratt og har gul bakgrunn. Forsiden og baksiden har ingen annen sammenheng enn at barnet er illustrert på begge sider.

Layout, teknikk og farger

Felles for bokas oppslag er at verbalteksten er begrenset til venstre side av oppslaget. Når det gjelder illustrasjonene beveger de seg i utgangspunktet over hele oppslaget. Det oppleves derfor ikke som at oppslaget er delt i to. Unntaket er på to av oppslagene, der er siden med verbaltekst ensfarget mens den gjenværende siden har illustrasjoner. Illustrasjonene har ingen kant og illustratøren benytter seg av hele siden i sine illustrasjoner. Vi opplever at farger i stor grad brukes som kontraster og for å sette ulike stemninger. I oppslagene før Olliannas pappa godtar Ollianna for den hun er, er bakgrunnene mørke. Farger som går igjen er svart, grått og ulike nyanser av blått. Etter at Olli bytter navn til Ollianna er bakgrunnene i røde og rosa nyanser. Unntaket til disse nyansene er hvis pappaen til Ollianna er med i oppslaget, da er bakgrunnen mørk igjen. Når pappaen til Ollianna endelig godtar og forstår hvem Ollianna er får bakgrunnene glade farger som gul, rød og rosa.

Komposisjon, bildeutsnitt og perspektiv

I et av oppslagene der Ollianna og pappaen er ute på tur i skogen ser man Ollianna i fugleperspektiv og pappaen i froskeperspektiv. Dette kan være med på å illustrere hvor liten Ollianna føler seg. I tillegg kan dette antyde at pappaen er med på å gi henne den følelsen.

Person og miljøskildring

Mamma beskrives som rød i verbalteksten, og er i tillegg til dette illustrert rød. Vi mener at fargen rød symboliserer varme, ømhet og kjærlighet. Verbalteksten forteller oss at pappa har stram munn og hals, strenge øyne, stram stemme, sterke bein og er grå som et fjell. I tillegg er pappa illustrert i ulike blåfarger. Vi mener at fargen blå symboliserer nedstemthet, alvor og konservativisme. Mamma og pappa sier: at «Olli er Olli», men Olli føler ikke at navnet passer. Verbalteksten forteller oss at Olli ikke vil hete Olli, og at det kjennes ut som at det ikke er plass til Olli i Olli. Etter at Olli bestemmer seg for å ta navnet Ollianna blir hun beskrevet som sterk i øynene og fargene. Mamma og hunden synes at hun er fin uansett hvem hun er og hvordan hun ser ut. Selv synes Ollianna at hun bare er seg selv. Ut ifra verbalteksten tolker vi at det eneste som har endret seg er at Ollianna kan oppføre seg, kle seg og føle seg som den hun innerst inne alltid har vært.

Intertekstuelle og intervisuelle referanser

Olli beskriver tilværelsen sin som trang og sier at det ikke er plass til han. Han sier at det er for små skuffer og for tett skap. Hvis man som leser av denne boka er ungdom eller voksen kan man trekke paralleller til uttrykket «komme ut av skapet». Dette er et uttrykk som ofte brukes når man for første gang forteller andre om sin seksuelle legning eller preferanse. I tillegg til dette er regnbuen på forsiden en intervisuell referanse til mangfold, pride og regnbueflagget som brukes i forbindelse med dette.

3.2.3 Fremmed mann

Motiv og tematikk

Tematikken i boka er ulike familiesituasjoner og i dette tilfellet bonusfamilie, i tillegg handler boka om sjalusi og det å føle seg usikker og utenfor. Motivet i boka er hvordan hovedpersonen blir kjent med mammas nye kjæreste og hvordan han opplever å få en ny omsorgsperson inn i livet sitt. Kjæresten til mamma refereres til som fremmed mann. Gjennom boka går gutten fra å føle seg utenfor i mammaen og den fremmede mannens forhold, til å bli kjent med mannen som heter Morten. Vi får tilgang til tematikken gjennom illustrasjoner av kroppsspråk og ansiktsuttrykk som viser guttens misnøye. I et av oppslagene uttrykker gutten gjennom ikonoteksten at han ikke vil ha kontakt med mannen.

Ansiktsuttrykket til gutten viser oss at han er sint, og verbalteksten sier at han ikke vil snakke med mannen fordi han er fremmed. Samtidig antyder dette at gutten er skeptisk til mannen.

Fremmed mann stiller spørsmål som «greier du ikke å knyte lisser?» og «greier du ikke å ta på hjelm?». Spørsmålene han stiller får oss til å føle at han fokuserer på hva barnet ikke får til i stedet for hva det får til. I tillegg til dette blir det gjennom verbalteksten antydning at han tar over hjemme og bestemmer mye. Han endrer på rutiner og hverdagslivet som barnet er vant med. Fremmed mann har et uttrykksløst ansikt og på grunn av dette ser han streng ut. Disse handlingene og fremtoningen til fremmed mann bidrar til å tilsidesette gutten og hans følelser. Gutten har tidligere vært vant til å få alt fokuset i hjemmet hvor han og moren har gjort ting på sin måte.

Lenger ut i boka får vi eksplisitt gjennom verbalteksten vite at den fremmede mannen ikke liker barn fordi han ikke vet hvordan han skal oppføre seg sammen med dem. Han sier at han ikke likte voksne da han var liten og at han nå gjerne vil være en bra voksen. Dette kan forklare oss hvorfor gutten og den fremmede mannen kanskje ikke forsto hverandre i starten. Å få en bonusfar eller en ny voksenperson inn i livet sitt er en ny situasjon for gutten, på samme måte er det nytt for fremmed mann å ha ansvar for et barn. Dette er vanskelig å forholde seg til for begge parter.

Paratekster

Forsiden har blå og oransje bakgrunn og en skygge fra en mannsskikkelse i det blå feltet. Midt på siden sitter det et barn illustrert med en sterk gulfarge. Baksiden er helt oransje og det samme barnet som på forsiden er illustrert med gul her også. Innsidepermene er blå med illustrasjoner av sko, nøkler, lommebok, tannbørste og andre ting man får inntrykk av at tilhører en mann.

Layout, teknikk og farger

Illustrasjonene i oppslagene fyller hele oppslaget og har ingen kanter eller rammer og verbalteksten er begrenset til venstre side av oppslaget. Barnet er alltid illustrert med en sterk gulfarge og fremmed mann er illustrert med rødfarge. Mamma er enten rød eller oransje, og når hun og fremmed mann sitter sammen eller holder rundt hverandre har de samme rødfarge. Dette gir oss en oppfatning av at mamma og fremmed mann er en dyade, altså to enheter som oppfattes som en helhet (NAOB, u.å.a). Fargene som går igjen i bakgrunnen er lys grønn, gul,

blå og rød.

Komposisjon, bildeutsnitt og perspektiv

I innsidepermene er det laget et slags oversiktsbilde med illustrasjoner av sko, tannbørste, nøkler osv. Fremmed mann blir i noen av oppslagene sett fra et froskeperspektiv og på den måten ser han stor og høy ut. Dette er med på å underbygge rollen hans som fremmed og streng. De resterende illustrasjonene kan vi se fra et normalperspektiv.

Person og miljøskildring

Miljøet er illustrert med få detaljer og gir leseren den informasjonen den trenger for å forstå omgivelsene. Det er brukt minimalt med farger, og gjenstandene i miljøet er ofte illustrert med enkle streker. Ved å holde illustrasjonene lite detaljert får personene og verbalteksten hovedfokuset.

Gutten oppleves som glad og bekymringsløs før den fremmede mannen flytter inn. Etter at fremmed mann flytter inn, endrer ansiktsuttrykkene til barnet seg i illustrasjonene. Gutten går fra å smile og ha glade øyne til å få sinte og triste øyne og en munn som peker nedover. I tillegg blir kroppsspråket til gutten mer knytt, og han sitter ofte med armene i kors. Fremmed mann oppleves streng, utilgjengelig og reservert. Dette gjør det vanskelig for gutten å få en relasjon til han.

3.2.4 Guovssu sitt nordlys

Motiv og tematikk

Motivet i *Guovssu sitt nordlys* er en samisk familie bestående av mor, far, storebror Joret, Risten, lillebror Guovssu og hunden Náste. På kvelden før barna skal dra til «Søvnfjellet», forteller moren om det farlige lyset og at det ikke må ertes for da kan det komme å ta barna for å få farger deres. Da mor og far skal dra og se etter reinflokken, får barna beskjed om at de må vise frem amulettene sine om det skulle komme noen fremmede til lavvoen. Barna våkner senere av barnestemmer som roper på dem, og går til slutt ut for å leke. Mens de store barna leker, har også lillebror kommet seg ut av lavvoen og begynner å erte nordlyset. Nordlyset

kommer ned for å ta fargene på sjalet til Guovssu, søsknene og Násté kommer for å hjelpe. Barnas farger blir tatt av nordlyset, men far klarer å redde barna i siste liten.

Tematikken i boka dreier seg om barnas utforskning, ulydighet, samisk kultur og folketro. Mangfoldet i boka blir gjennom hele boka eksplisitt fremstilt, ved at karakterene er illustrert iført tradisjonelle samiske klær. Det blir også i teksten stadig nevnt ulike samiske ord, som understreker bokas tematikk. Eksempler på dette er sami siida, joik, gákti og samiske navn på karakterer.

Paratekster

Sammen danner forsiden og baksiden et større bilde, der barna i fortellingen er illustrert tydelig med sterke farger på fremsiden, ikledd tradisjonelle samiske klær. Over barna er sjalene og amulettene som blir tatt av nordlyset. Bak barna står det en gjeng med andre barn, illustrasjonene av disse er litt tåkete og det er brukt lyse farger. Barna trekker seg også over til baksiden av boka. På baksiden er det to lavvoer bak barna som det kommer røyk ut av. Fargene på baksiden er mer blasse, og barna er nesten gjennomsiktige.

Layout, teknikk og farger

Oppslagene i boka er delt i to, der en side er heldekket med illustrasjon, mens den andre siden har tekst. Bildene dekker hele sidene uten kanter og rammer og er malt med ulike farger. De elementene som har større betydning for fortellingen, som for eksempel barnas sjal er malt i sterke farger i kontrast til de mørke omgivelsene. Fortellingen foregår på natten da barna er på vei til «Søvnfjellet», og dette kan være grunnen til at fargene er så mørke. I tillegg blir det brukt lyse og blasse farger da barna utenfor kommer og forstyrrer barnas søvn. Barna utenfor er illustrert med hvit, blass rød og mørkeblå farger. De er hvite i fjeset, med røde kinn og nese og de har på seg hvite klær med rødt sjal og blå lue. Nordlyset får sterke farger fra barnas sjal.

Person og miljøskildringer

Det er vanskelig å plukke opp følelser og ansiktsuttrykk i illustrasjoner av karakterene, men de kommer frem i teksten. Fortellingen foregår inne i lavvoen og ute i snøen. Vi får et tydelig bilde gjennom ikonoteksten at dette er en samisk familie. Illustrasjonene og teksten viser til tradisjonelle samiske gjenstander og ord. Vi får tidlig vite at handlingen utspiller seg sent på kvelden eller natta. Verbalteksten forteller oss at barna er på vei til «søvnfjellet» og at himmelen har våknet til live og at stjernene skinner om kapp.

En får et inntrykk av at barna i starten av boka tuller og ikke hører på hva foreldrene sier, men barna virker også engstelige og redde for det som kan skje mens foreldrene er borte. Barna glemmer fort redselen da de går ut for å leke med barna utenfor lavvoen. I slutten av boka blir det igjen alvorlig når lillebror Guovssu også kommer seg ut og erter nordlyset.

Intertekstuelle og intervisuelle referanser

Guovvsu sitt nordlys er en fortelling basert på samisk kultur, samiske fortellinger og overtro. Boka inneholder flere intertekstuelle og intervisuelle referanser ved at hendelser, språk, klær og omgivelser ikke er noe alle er kjent med. For en som ikke har kunnskap om samisk kultur og samisk språk vil flere elementer i boka være ukjente, det er noe vi må ta hensyn til ved bruk og høytlesning av boka. Elementer må kunne forklares, og barna må få mulighet til å stille spørsmål for å kunne skjønne hva fortellingen dreier seg om. *Guovssu sitt nordlys* er en fin bok å bruke, for eksempel i forbindelse med temaarbeid knyttet til samenes nasjonaldag 6.februar. Da kan man jobbe med begreper og samisk kultur som er knyttet til boka slik at det er enklere for barna å fatte innholdet.

De intertekstuelle referansene vi ser i verbalteksten er samiske begreper som Sámi, siida og gákti. Disse brukes i teksten uten at vi får en forklaring på hva de betyr. Vi ble derfor nødt til å finne en forklaring på ordene selv. Sámi et begrep som brukes om det geografiske og kulturelle hjemmet til samene (Sami cultures, u.å.). Siida beskriver en gruppe bestående av en eller flere familier som driver reindrift sammen (Sami cultures, u.å.). Gákti er en nordsamisk beskrivelse av samenes folkedrakt (Idivuoma, 2020). I tillegg til dette står det om utburd i verbalteksten og dette er ukjent for mange. Utburd er et gjenferd etter et barn som blir satt ut for å dø (Norlige folk, u.å.).

Eksempler på intervisuelle referanser i boka er de tradisjonelle samiske klærne personene har på seg. Barn har nødvendigvis ikke kjennskap til disse klærne og deres estetiske betydning. Barna i boka har også amuletter rundt halsen, disse får barna beskjed om å vise frem hvis det kommer fremmede til lavvoen.

3.2.5 Adventsstjernen

Motiv og tematikk

Tematikken i boka er vennskap, familie, advent, flukt, identitet, sorg og det å miste noen man

er glad i. Motivet i boka er hovedperson og jeg-forteller Stella, hennes relasjoner, sorgprosessen etter morens bortgang og en hemmelighet hun skjuler på låven. Verbalteksten forteller at hun har mistet moren sin og bor alene sammen med faren, som er politimann i byen. Hun forteller om moren i fortid, og om at hun var syk lenge. Morens død blir antydning i starten av boka, men etter noen kapitler bekrefter verbalteksten at hun er det. Verbalteksten forteller oss tidlig i historien at Stella ser noen ute ved låven som hun tror er moren hennes fordi skikkelsen er iført morens genser. Ut ifra ikonoteksten får vi vite at hun og den nye nabogutten, Markus, er inne på låven og ser at noen har vært oppe på hemsken. De bestemmer seg for å finne ut hvem det kan være. Verbalteksten forteller oss at Stella har mistet kontakten med de andre i klassen etter morens død. Mysteriet om hvem som har vært på låven blir derfor starten på et vennskap med Markus. En dag ser Stella et lys som kommer fra låven, og hun går ut for å se hva det kan være. Ikonoteksten forteller oss at hun ser en gutt der. Verbalteksten forteller oss at han heter Yousef, og at han gjemmer seg på låven fordi han skal bli kastet ut av landet. Ikonoteksten forteller oss om krigen i Palestina og Yousef sin flukt alene til Norge. Han har rømt fra asylmottaket han har bodd på, og pappaen til Stella og Marikken, hun som driver asylmottaket samarbeider for å finne han. Stella bestemmer seg for å hjelpe Yousef ved å gi han mat og la han bo på låven, uten å fortelle det til pappaen. Sannheten om Yousef kommer til slutt frem den kvelden kirken i byen begynner å brenne. Han løper inn for å redde presten og havner på sykehuset. Siden krigen i Palestina stadig eskalerer, får han lov til å bli i Norge. Han får leie en hybel av presten og får jobb som elektrikerlæring.

Paratekst

Bokas omslag har en mørk bakgrunn. På forsiden ser vi et vinterlandskap med en skog i bakgrunnen. Illustrasjonen viser oss også et snødekket hus og en person som går mot huset, foran huset står også et pyntet juletre dekket av glitter. Juletreet, snøen, tittelen og de 24 kapitlene indikerer at dette er en adventsbok, som strekker seg fra 1. desember til 24. desember. Det er en stjerne tegnet bak tittelteksten og på den måten utfyller tittelen og illustrasjonen hverandre.

Layout, farger og teknikk

Boka er som sagt delt inn i 24 kapitler. Hver startside av et nytt kapittel er markert med kapittelnummeret, sammen med en liten fortelling omringet av stjerner. Dette får vi senere

vite at er skrevet av moren til Stella.

Bokas illustrasjoner er malte og fremstår som realistiske, ved at personer og omgivelser har detaljerte uttrykk. Noen av illustrasjonene er som øyeblikksbilder som glir ut på sidene. Det er brukt ulike farger i illustrasjonene for å få fram stemninger eller omgivelsene.

Oppslagene i boka er satt sammen på ulike måter. Noen oppslag er delt i to der den ene siden har illustrasjoner og den andre har verbaltekst. Andre oppslag har mindre bilder for å gi fokus til noe eller noen som nevnes i teksten. Det er også noen få oppslag der teksten er skrevet over illustrasjonene, men mesteparten av verbalteksten i boka står for seg selv. Noen av sidene med tekst er rammet inn med svake malingsstrøk.

Person og miljøskildringer

Gjennom verbalteksten får vi inntrykk av at Stella er hjelpsom, snill, modig og samvittighetsfull. Hun tenker mye på moren sin og det kommer tydelig frem i verbalteksten at Stella føler skyldfølelse fordi hun er borte.

Ikonoteksten forteller oss at pappaen til Stella jobber i politiet. I starten av boka sier ikke teksten dette direkte, men illustrasjonene viser pappaen i politiuniform. Senere får vi bekreftet dette gjennom en samtale mellom Yousef og Stella. Ut ifra Stellas spekulasjoner kan det virke som at pappaen og Marikken er forelsket. Dette blir antydnet i verbalteksten når pappaen for eksempel får meldinger fra Marikken og rødmer eller prater mye om henne. I tillegg har pappaen begynt å barbere seg, stryke skjortene sine og se seg i speilet.

Verbalteksten gir oss et inntrykk av at Yousef er en takknemlig, modig, ydmyk og høflig gutt. Gjennom ikonoteksten får vi vite at han vært gjennom mye i hjemlandet sitt og på flukten mot Norge. Han setter stor pris på at Stella gir han mat, holder på hemmeligheten deres og hjelper han med å få bli i Norge. Det er tydelig at Yousef er hjelpsom, dette får vi oppleve gjennom ikonoteksten når han kler seg i julenissedrakt og hjelper folk med stort og smått før jul. Illustratøren mestrer svært godt å få frem ansiktsuttrykk og følelser i illustrasjonene sine og gir oss generelt et godt innblikk i stemningen i hver illustrasjon.

Intertekstuelle og intervisuelle referanser

I boka er det skrevet mye om planeter, stjerner og stjernebilder siden moren til Stella jobbet på et Solobservatorium. Halleys komet blir nevnt i verbalteksten og kan ses på som en

intertekstuell referanse som ikke alle vet hva er. Halleys komet er en kjent komet som kan observeres fra jorda hvert 75-76 år (Illustrert vitenskap, u.å.). I tillegg forteller Stella om alkaid, mizar, dufne og merak, som er stjernene i Karlvogna. Asylmottak er enda en intertekstuell referanse som muligens må forklares til barnegruppen man leser for. I tillegg nevnes tiktokdans i verbalteksten. Dette er en app med 13 års aldersgrense der man kan lage, dele og se på videoer. Mange barn vet hva tiktok er, men for de under aldersgrensen eller for voksne som leser boka kan det være en utfordrende intertekstuell referanse.

4 Diskusjon

I analysedelen har vi analysert Kulturrådets bildebøker fra 2020 basert på mangfold. Ved hjelp av avkryssingsskjemaene har vi fått en oversikt over funnene vi har gjort i bildebøkene. I tillegg til dette har vi gjort litterære analyser av fem av bøkene med mangfoldsinnhold. Her vil vi diskutere hvilke identifikasjonsmuligheter bildebøkene tilbyr, og hvilke konsekvenser som oppstår ved å kjenne seg igjen i eller få innblikk i andre menneskers situasjoner. Vi skal også diskutere hvilke mangfoldsbegrep vi møter i bildebøkene og hvilket mangfoldsinnhold vi savner. I tillegg vil vi diskutere hvordan mangfold og identifikasjon kan arbeides med i barnehagen og konkretisere hvorfor et slikt arbeid er viktig.

4.1 Mangfoldsbegrep og identifikasjonsmuligheter i bildebøkene

I bildebøkene vi har lest møter vi ulike typer mangfold; seksualitet og kjønnsidentitet, kultur, flerkulturalitet, religion, ulike familiesituasjoner, livsstil og utfordringer av stereotyper. Disse gir oss et bilde av hva slags type mangfold som representerer dagens samfunn. Allikevel savner vi tematikk som omhandler ulike kroppar, mennesker med ulike funksjonsevner, og mer tematisering rundt religion og livssyn. Vi savner spesielt mer av flerkulturalitet som tematisering og visuell fremstilling, i bildebøkene vi har lest. Med tanke på det flerkulturelle samfunnet vi lever i undrer vi oss over at ikke flere av bøkene reflekterer rundt denne tematikken.

Når det gjelder manglende litteratur som tematiserer flerkulturalitet, tenker vi at noen av grunnene til at dette ikke skrives så mye om er manglende erfaringer og kunnskap. Visuell fremstilling vil derimot kunne fremstilles uproblematisk i bøker, uten at forfatteren har forkunnskaper om ulike kulturer. Dette er blant annet gjort i *Au! Sier Nora*, der flere av barna i barnehagen har ulike hudfarger. Det finnes flere grunner til at det kan være vanskelig å tematisere flerkulturalitet i bildebøker. Som tema kan flerkulturalitet ofte bli fremstilt som noe fremmed, og skape et skille mellom «de» og «oss». Når man skriver om flerkulturalitet i bildebøker kan det man skriver danne et bilde som representerer en hel kultur. Denne representasjonen kan i mange tilfeller være feilaktig, og føles lite representativ for menneskene som tilhører kulturen (Naveen, 2013). Etter at vi har undersøkt Kulturrådets forfatterliste for bildebøker fra 2020, har vi funnet ut at de fleste forfatterne er etnisk norske. Unntakene er en amerikansk forfatter, to danske forfattere og en norsk-samisk forfatter. Listen

over bildebøker representerer ny norsk skjønnlitteratur og det er derfor naturlig at majoriteten av forfatterne er norske. Vi synes derimot at det er overraskende at mangfold i liten grad er representert i forfatterlisten, da mangfold er noe Kulturrådet legger vekt på i utvelgelsen av bøker. Norske forfattere med en annen flerkulturell bakgrunn er ikke representert i forfatterlisten. Vi mener at dette er forfattere som bør være mer representert i litteraturmiljøet i Norge. En mangfoldig forfattergruppe kan igjen bidra til at litteraturen også blir mer mangfoldig.

Som forfatter uten tilhørighet i kulturen man skriver om, kan det være vanskelig å gi et helhetlig bilde av situasjoner og tradisjoner fra andre kulturer. I *Adventsstjernen* har forfatter, Simon Stranger og illustratør, Shawn Dler Qaradaki skrevet om deler av sistnevntes flukthistorie fra Palestina. Dette er et godt eksempel på at forfatteren ikke må tilhøre kulturen han skriver om for å skildre den. Forfatteren har allikevel fått god hjelp fra illustratøren som har førstehåndserfaringer med deler av tematikken i boka. Et eksempel på en forfatter som tilhører kulturen hun skriver om er Karen Anne Buljo. Hun er selv norsk-samisk og forfatter av *Guovssu sitt nordlys*. Vi tenker at man som forfatter enten bør ha erfaringer med det man skriver om selv, eller at man kan få bidrag fra noen som har det.

En tematisering vi synes kommer godt frem i materialet vårt er ulike familiesituasjoner. Dette er noe vi har møtt mer av enn annen mangfoldstematikk i bildebøkene vi har lest. Det kan det være mange grunner til, blant annet at skilte foreldre, aleneforeldre, foreldre med nye livspartnere osv er noe mange kan kjenne seg igjen fra eget liv. For barn kan denne endringen i livssituasjon være krevende og uforutsigbar. Det blir ofte skrevet barnelitteratur om problematikk i samfunnet både for å bidra til økt kunnskap, men også for å hjelpe barn med å bearbeide vanskelige situasjoner. Det er vår jobb som voksenpersoner i barns liv å gi de verktøy til å takle disse situasjonene. Litteraturen kan også være et hjelpemiddel for foreldre og andre voksenpersoner, ved at de bidrar til å åpne opp for vanskelige samtaler. *Fremmed mann* er en bok som kan bidra til å ufarliggjøre barns møte med en forelders nye partner. I likhet med *Fremmed mann* kan *Dynamitt-fotball* også bidra til dette, da boka blant annet handler om at en av karakterene i boka har en mamma som får en kvinnelig kjæreste. Dette kan vi også lese om i *Adventsstjernen*, men der er ikke det en fremtredende del av bokas handling.

I *Fremmed mann* kan man som nevnt lese om hvordan det kan være å få en ny voksenperson inn i livet sitt. Denne boka bidrar til at barn kan lese eller høre om andre i samme eller

lignende situasjon, og få muligheten til å se en slik situasjon fra en annen side. Boka kan også bidra til at barn på generell basis kan forstå og sette seg inn i følelsene og reaksjonene til de i deres relasjoner som opplever noe lignende.

Vi har som sagt lest bøker der vi har møtt barn med aleneforeldre og foreldre som skal skilles. *Robin og planeten* er en bok som handler om hvordan et barn skjerner seg fra foreldrenes konflikt og skilsmisse ved å rette fokuset sitt mot noe annet. Foreldrene er for opptatt med sin egen konflikt til å ha fokus på barnet, som går gjennom en slags sorgprosess. *Så mørkt det ble* handler om en gutt som bruker minner etter sin avdøde far for å samle opp mot til å løse en konflikt han er i. Felles for disse bøkene er at tematiseringen er implisitt. Familiesituasjonene blir altså antydnet, men det er barna som er i fokus i situasjonene de går gjennom i disse bøkene. Vi får innblikk i hvordan de takler sorgprosessene de går gjennom, og hvordan de bruker situasjonene de er i til å se fremover. Tematiseringer som dette er viktig fordi mange barn og unge opplever en slik sorg, både i forbindelse med en skilsmisse og det å miste en forelder. I forbindelse med en skilsmisse kan mange barn føle seg splittet mellom foreldrene sine. De kan føle seg tilsidesatt og ha vanskeligheter med å forholde seg til foreldre som krangler. Barn som opplever at en forelder går bort kan for eksempel føle på fornektelse, sinne og sorg. Det kan også være vanskelig å forholde seg til sorgen til de andre etterlatte, og noen barn kan i slike tilfeller føle at de må ta vare på de andre etterlatte og sette sin egen sorg til side. Det at barn og unge kan lese og høre om eksempler på hvordan man kan håndtere en slik livshendelse, gjør dem bedre rustet til å håndtere en slik situasjon selv. Det er også viktig at man i barnehagen inviterer til at barna får en mulighet til å samtale om, og reagere på det de opplever i trygge omgivelser.

En annen tematisering vi har møtt i bildebøkene som vi synes er særlig viktig i dagens samfunn, er seksualitet og kjønnsidentitet. Det foregår en stadig utvikling av måten vi beskriver kjønnsidentiteten og seksualiteten vår på. Det har alltid vært tabubelagt å beskrive seg selv som noe annet enn heterofil, eller å ha en seksuell orientering eller kjønnsidentitet som ikke inngår i den biologiske kjønnsforståelsen. Ulike typer kjønnsidentitet og det å være født i feil kropp har i større grad blitt satt på dagordenen de siste årene, og det har blitt mer anerkjent og akseptert å identifisere kjønnet sitt på ulike måter. Det har allikevel vært utfordrende for mennesker som identifiserer seg på en annen måte enn den gemene hop å få hjelp til problematikk som oppstår rundt deres kjønnsidentitet. Aktuelt i dagens samfunn er Kristelig folkepartis forslag som omhandler kjønnskorrigerings. Ifølge dagsavisen vil KrF

innføre 18-årsgrense for irreversible kjønnsjusteringer og kjønnskifte (NTB Nyheter, 2021). Dette har blitt møtt med sterke reaksjoner i LHBTI-samfunnet, men også i samfunnet generelt. Mange mener at dette fratrukker mennesker retten til medisinsk hjelp som kan bidra til å bevare deres psykiske helse og opplevde kjønn. Kjønnsjusteringer ved hjelp av hormonhemmende preparater bør inntas fra før en uønsket pubertet inntreffer.

Ollianna er en bok som tar opp problematikk barn kan møte på i forbindelse med egen og andres kjønnsidentitet. Tematikken i denne boka er viktig fordi den gir økt kunnskap om, og fokus til en minoritetsgruppe i samfunnet vårt. Det er viktig at barnehagen har fokus på menneskers mange ulike måter å uttrykke og identifisere seg selv, sin kjønnsidentitet og sin seksualitet på. Dette gjør at barn blir bedre rustet til å forstå og akseptere ulikheter i samfunnet. Noe av tematikken i *Ollianna* er prosessen ved å bli akseptert av nære relasjoner. Selv om det er en selvfølge at alle barn skal føle ubetinget kjærlighet og støtte fra foreldrene sine er ikke dette alltid tilfelle. I noen situasjoner kan det være vanskelig for en forelder eller andre i barn og unges nære relasjoner å forstå og akseptere deres seksualitet og kjønnsidentitet. Da kan denne boka bidra til at barn og unge i en slik situasjon ikke føler seg alene og gi dem et håp om at ting blir bra til slutt. I motsetning til boka *Ollianna* der pappaen inntar en negativ holdning til datterens kjønnsidentitet, er pappaen til Tuva i *Ti kniver i hjertet* støttende ovenfor datterens seksuelle legning. Bøkene står derfor i kontrast til hverandre og viser ulike reaksjoner man selv kan ha, men også reaksjoner man kan møte fra andre.

Den siste mangfoldstypen vi vil si noe om er ulike utfordringer av stereotypier. I denne kategorien har vi to bøker; *Kaffetorsken* og *Dynamitt-fotball*. Sistnevnte har vi skrevet om før, da den er plassert i flere kategorier. I *Kaffetorsken* møter vi Tora på 10 år som vil bevise ovenfor de voksne at hun kan få til akkurat det hun vil. I boka fisker hun en torsk på 30 kg, også kjent som «kaffetorsken». Dette utfordrer stereotypien om at det kun er voksne menn med store fiskebåter som kan dra inn den største fangsten. I *Dynamitt-fotball* skal hovedpersonen Line og klassen hennes spille fotballturnering. Noen av guttene i klassen mener at jenter ikke kan spille fotball. Line er redd for å dumme seg ut og ikke være god nok. Hun motbeviser guttenes stereotypier og får en unnskyldning fra en av guttene etter turneringen.

Felles for mange av bøkene vi har lest i forbindelse med denne oppgaven er at de gir barn og unge erfaringer med og forståelse for ulike mangfoldsbegrep. Måten mangfoldet blir fremstilt på har mye å si for hvordan man oppfatter bokas innhold. Gjennom implisitt og eksplisitt

tematisering kan forfatteren og illustratøren få frem bokas budskap på ulike måter. Noen budskap kommer bedre frem ved bruk av eksplisitt tematisering, fordi det ikke stilles krav til leseren om tolkning av budskapet. Implisitt tematisering er også en fin måte å få frem budskapet på, men stiller ofte større krav til tolkning av innholdet.

Erfaringene og forståelsen man får av bildebøker med mangfoldsinnhold kan bidra til at barn som står i slike situasjoner selv har noen å identifisere seg med. I tillegg kan disse også bidra til toleranse, og at barn som ikke står i slike situasjoner kan sette seg inn i situasjonene til de rundt seg.

4.2 Arbeid med mangfold i barnehagen

Av bøkene vi har nærlest kan *Ollianna*, *Fremmed mann* og *Guovssu sitt nordlys* leses og arbeides med i barnehagen. Vi synes at *Adventsstjernen* og *Ti kniver i hjertet* er bøker som tematiserer viktige temaer, og at de derfor er relevant for denne oppgaven selv om de er skrevet for en eldre målgruppe. For å arbeide med mangfold i barnehagen må man først og fremst ha kunnskap om mangfoldet man jobber med. Man må også tørre å stå i ubehagelige situasjoner og være åpen for å samtale om mangfoldet med barna. I arbeid med litteratur bør man som profesjonsutøver forberede seg godt ved å ha kjennskap til litteraturen man har tilgang på i barnehagen. Før man leser boka for barnegruppen bør man selv ha lest den og gjort seg opp noen tanker om tematikken i boka, og tenke på hva barna trenger av språklig støtte for å forstå ulike begreper som blir brukt. Det kan også være nyttig å ha tenkt på hva barna vil stille spørsmålstegn ved og hva som trigger deres nysgjerrighet. Ut ifra hva vi har lest, hørt og erfart i dette studieløpet er vi av den oppfatning av at de lesestundene barna får mest ut av, er de litteraturformidleren har forberedt seg godt til.

I forbindelse med pridefeiring og temaarbeid om kroppen er *Ollianna* en bok som kan bidra til å forstå følelser rundt annerledeshet, usikkerhet og det å finne seg selv og sitt selvbilde. Det å jobbe med indre følelser i forbindelse med kropp er viktig for at barna skal kunne føle seg trygge på seg selv og sine følelser. Barna bør også få muligheten til å tilegne seg kunnskap slik at de kan sette ord på kjønnsidentitet.

Guovssu sitt nordlys kan brukes i arbeid forbundet med Samenes nasjonaldag, 6.februar. Gjennom arbeid rundt og med boka kan barna få kunnskap om ulike samiske begreper, samisk historie og folketro. Samene og forståelsen av urbefolkningen er en viktig del av den

norske historien. Det er derfor viktig at barn får kjennskap til denne historien for å forstå samiske tradisjoner, og det kan være med på å bekjempe fordommer mot samisk kultur og ufarliggjøre det som virker fremmed. Barn som selv er samiske eller har samer i sine nære relasjoner kan kjenne seg igjen i elementer i bokas fortelling, og føle at de blir representert i litteraturen.

Implisitt og eksplisitt tematisering av mangfold i bøker vil ha noe å si for hvordan vi jobber med bøkene i barnehagen. Samtalen rundt en bok vil alltid være viktig for å få mer ut av lesingen, dette gjelder både implisitt og eksplisitt tematisering, men det vil foregå på ulike måter. Ved en implisitt tematisert bok vil det være mer opp til litteraturformidleren å få frem det underliggende budskapet gjennom samtale, fordi vi ikke får tilgang på tematikken gjennom verbalteksten. I en eksplisitt tematisert bok vil budskapet være tydelig, men barna kan ha et større behov for å stille spørsmål og samtale om handlingen. Den eksplisitte boka setter tydeligere rammer for hvordan den kan brukes i arbeid med barn fordi tematikken kommer frem i verbalteksten.

I en mangfoldig barnegruppe med ulike kulturelle, religiøse og språklige bakgrunner stiller barnegruppen større krav til fokus rundt disse temaene. Barn med tilhørighet i ulike samfunnsgrupper vil ha forkunnskaper, og mer å bidra med i lesestunder og temaarbeid om situasjoner som angår dem selv. I en barnehage der det kulturelle, religiøse og språklige mangfoldet i mindre grad er tilstede må man arbeide på en annen måte, for å gi barna kunnskap om og kjennskap til situasjoner og opplevelser forbundet med kultur, religion og språk de ikke har førstehåndserfaringer med. I barnehager der dette mangfoldet er til stede vil det være en mer naturlig del av barnehagens litteraturutvalg og måte å arbeide på. Det vil derfor være viktig å tilrettelegge arbeidet til den barnegruppa man jobber med.

Ulike typer mangfold og arbeid med dette er fortsatt relativt nytt i barnehagen, og man bør være klar over at man kan møte motstand hos foreldre som for eksempel ikke ønsker at barnet deres skal lære om, eller eksponeres for ulike måter å beskrive kjønnsidentiteten sin på. Som profesjonsutøver skal man møte foreldre med forståelse og ta hensyn til deres synspunkter. I tillegg skal man begrunne valg og vurderinger man tar i forbindelse med barnehagevirksomheten. Det er allikevel sånn at man som profesjonsutøver har et samfunnsmandat og et verdigrunnlag man må arbeide etter. Derfor er det ikke alltid man kan ta foreldres synspunkter med i betraktningen når man arbeider med mangfold (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Hvis man tar foreldrenes reservasjoner på alvor og

begrunner valgene man tar i forbindelse med arbeidet, vil sannsynligheten for at de får forståelse for arbeidet man gjør være større.

5 Avslutning

I denne oppgaven har det vært viktig for oss å undersøke mangfold og identifikasjonsmuligheter i norske bildebøker for barn og unge. Vi har lest bildebøker fra Kulturrådets liste for ny norsk skjønnlitteratur i 2020. Listen har hatt interessante og betydningsfulle bøker og noen har fenget oss mer enn andre. Det har vært omfattende å analysere bildebøkene og bestemme seg for hva vi ville trekke frem av mangfold i hver bildebok. Det har i tillegg vært krevende å definere mangfoldsbegrepet, da dette er et vidt begrep som kan brukes innenfor ulike fagområder.

I bøkene vi har nærlest og foretatt litterære analyser av har vi lagt særlig vekt på eksplisitt og implisitt tematisering, dette har vi gjort for å vise frem hvordan dette påvirker bokas formidling av mangfold. I tillegg har det vært viktig for å undersøke hvordan hver enkelt setter seg inn i, og identifiserer seg med mangfoldsinnholdet i de ulike bildebøkene. Det er viktig at barn får kunnskap om mangfoldet i samfunnet og får identifikasjonsmuligheter gjennom litteraturen, slik kan de utvikle forståelse, aksept og empati for andre mennesker. For barn kan det være verdifullt å få begreper og andre verktøy, slik at de skal kunne bearbeide situasjoner og følelser som de ikke har kjennskap til fra før.

I arbeid med mangfold i barnehagen har det vært særlig relevant å nevne rammeplanen for barnehagen, siden den tilbyr retningslinjer som vi må forholde oss til i vårt arbeid. For å kunne arbeide med mangfold på en god måte, må man legge til rette for barnegruppen man arbeider med, dette innebærer at man må ta hensyn til og jobbe ut ifra deres erfaringer og livssituasjoner.

Arbeidet med denne oppgaven har vært lærerikt og interessant og vi sitter igjen med mye kunnskap om mangfold, og de identifikasjonsmulighetene bildebøker kan tilby barn og unge. Dette ønsker vi å ta med oss videre i livet og i arbeidet med barn. Vi mener at barn bør lære om mangfold fra tidlig alder og bevisstgjøres ulike måter å identifisere seg på.

Litteraturliste

Bache-Wiig, H. & Lindhart, S. H. (2012). Barne- og ungdomslitteratur. I P.T. Andersen, G. Mose & T. Norheim (Red.), *Litterær analyse: en innføring* (s. 189-212). Pax.

Belsvik, I. L. (u.å.). *Om meg*. Hentet 11.mai 2021 fra <https://www.ingerlisebelsvik.no/ommeg/>.

Birkeland, T. Mjør, I. & Teigland, A-S. (2018). *Barnelitteratur: sjangrar og teksttypar*. (4.utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Det norske akademis ordbok, (u.å.a). *Dyade*. Hentet 21.mai 2021 fra <https://naob.no/ordbok/dyade>.

Det norske akademis ordbok, (u.å.b). *Implisitt*. Hentet 20.april 2021 fra <https://naob.no/ordbok/implisitt>.

Det norske akademis ordbok, (u.å.c). *Eksplisitt*. Hentet 20.april 2021 fra <https://naob.no/ordbok/eksplisitt>.

Giæver, K. (2014). *Inkluderende språkfelleskap i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Haugen, M. O. (u.å.). *Bokmorten – om meg*. Barnas forfatterleksikon. Hentet 11.mai 2021 fra <https://barnasforfatterleksikon.wordpress.com/about/>.

HVL. (u.å.). *Ahmed Akef Khateeb*. Hentet 11.mai 2021 fra <https://www.hvl.no/person/?user=Ahmed.Akef.Khateeb>.

Idivuoma, I.E.P. (2020, 30. januar). *Gákti Gápptie Gapa Gaeptie Gáppte Máaccuh Máccēh Máccak Máccak*. Hentet 8.mai 2020 fra <https://samiskeveivisere.no/article/gakti-gapptie-gappta-gaeptie-gappte-maaccuh-maceh-maccak-macca%C7%A9/>.

Illustrert vitenskap (u.å.). *Kometer stråler over himmelen*.

Hentet 26.mai 2021 fra <https://illvit.no/universet/solsystemet/komet>.

Jørgensen, P. S. & Rienecker, L. (2013). *Den gode oppgaven: håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2.utg.). Fagbokforlaget.

Kulturrådet (u.å.a). *Innkjøpsordning - ny norsk skjønnlitteratur*. Hentet 20.april 2021 fra

<http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/innkjopsordning-ny-norsk-skjonnlitteratur>.

Kulturrådet (u.å.b). *Norsk kulturfond*. Hentet 20.april 2021 fra

<https://www.kulturradet.no/norsk-kulturfond>.

Kulturrådet (u.å.c). *Om Kulturrådet*. Hentet 13. April 2021 fra

<https://www.kulturradet.no/om-kulturradet>.

Kulturrådet (u.å.d). *Rådet*. Hentet 20.april 2021 fra

<https://www.kulturradet.no/norsk-kulturfond/radet>.

Kulturrådet, (u.å.e). *Vurderingsutvalet for skjønnlitteratur for barn og unge*. Hentet 20.april

2021 fra <https://www.kulturradet.no/web/guest/norsk-kulturfond/vis-utvalg/-/om-kulturfondet-utvalg-vurderingsutvalet-for-barne-og-ungdomslitteratur>.

Kulturrådet (2020). *Retningslinjer for innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur*. Hentet

14.april 2021 fra <https://www.kulturradet.no/documents/10157/42d564df-9a4b-4f30-aac9-08413061fca9>.

Naveen, N. (2013). *Fellene ved den flerkulturelle stemme*. Norsk barnebokinstitutt. Hentet

19.mai 2021 fra <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/fellene-ved-den-flerkulturelle-stemme/>.

Norlige Folk. (u.å.). *Eahparaš*. Hentet 8.mai fra

<https://nordligefolk.no/sjosamene/fortellinger-sagn-og-myter/eahparas/>.

NTB. (2021, 27. April). *Krf vil forby kjønnskifte før fylte 18*. Dagsavisen.

<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2021/04/27/krf-vil-forby-kjonnskifte-for-fylte-18/>.

Nussbaum, M. (2016). *Nussbaum: litteraturens etikk*. Pax.

Nyhus, S. (u.å.). Svein Nyhus. Henter 11.mai 2021 fra

<https://sveinnyhus.blogspot.com/p/svein-nyhus.html>.

Oslo kommune. (u.å.). *Hva mener vi med mangfold og inkludering?* Hentet 7.mai 2021 fra

<https://www.oslo.kommune.no/oxlo/om-mangfoldsledelse/hva-mener-vi-med-mangfold-og-inkludering/>.

Meld. St. 31 (2018-2019). *Samisk språk, kultur og samfunnsliv: samiske tall.*

Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-31-20182019/id2660993/?ch=2>.

Sametinget (u.å.). *Innmelding i valgmanntallet.* Hentet 20.mai 2021 fra

<https://sametinget.no/politikk/valg/sametingets-valgmanntall/innmelding-i-valgmanntallet/>.

Sami cultures. (u.å.). *Opplevelser i sapmi, samenes rike.* Hentet 8.mai 2021 fra

<https://samicultures.com/Sapmi/OpplevelseriSapmi>.

Samlaget. (u.å.). *Atle Hansen.* Hentet 11.mai 2021 fra

<https://samlaget.no/collections/atle-hansen>.

Skeiv ungdom. (u.å.). *Skeiv fra A-Å.* Hentet 16.mai 2021 fra

<https://skeivungdom.no/skeiv-a-a/>.

Statistisk sentralbyrå. (2021a, 2.mars). *Barnehager.* Hentet 30.april 2021 fra

<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige>.

Statistisk sentralbyrå. (2021b, 9.mars). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.*

Hentet 20.mai 2021 fra

<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>.

Statistisk sentralbyrå. (2020). *Barn og unges familier.* Hentet 20.mai 2021 fra

<https://www.ssb.no/a/barnogunge/2020/familie/>.

Steigre, A.B. (u.å.). *Anita Berulfsen Steigre.* Hentet 11.mai 2021 fra

<https://www.linkedin.com/in/anita-berulfsen-steigre-b359532b/?originalSubdomain=no>.

Steinholm, M. (u.å.). *Om meg.* Hentet 11.mai 2021 fra

<http://monika.steinholm.no/om-monika/>.

Stokke, R.S. & Tønnessen, E.S. (Red.). (2018). *Møter med barnelitteratur: introduksjon for lærere.* Universitetsforlaget.

Syversen, T.G. (2020). *Litteraturarbeid i barnehagen.* Fagbokforlaget.

Wikipedia. (2020, 12.januar). *Anne Horn.* https://no.wikipedia.org/wiki/Anne_Horn.

Vedlegg 1

Litteraturliste over kulturfondets bildebøker fra 2020

Aakeson, K. F. (2020). *Klovnene som rett og slett ikke var særlig morsom*. Cappelen Damm

Andersson, R. J. (2020). *Edvardas bildebok*. Vigmostad & Bjørke

Aspeli, W. (2020). *Alle tre i skogen*. Cappelen Damm

Brech, N. (2020). *Den store fuglejakten*. Aschehoug

Buljo, K. A. (2020). *Guovssu sitt Nordlys*. Davvi Girji

Dahle, G. (2020). *Ollianna*. Cappelen Damm

Drescher, H. (2020). *Tommelitter*. Magikon

Dyrstad, J. K. N. (2020). *Robin og planetene*. Cappelen Damm

Dåsnes, N. (2020). *Ti kniver i hjertet*. Aschehoug

Estes, M. (2020). *Hva i all verden!* Vigmostad & Bjørke

Flemmen, S. H. (2020). *Hvit*. Cappelen Damm

Grytten, F. (2020). *Leggetid*. Samlaget

Hansen, T. (2020). *Den lille kyklopen*. Vigmostad & Bjørke

Helleland, A. S. (2020). *Hvordan temme en fetter?* Gyldendal

Johnsen, Å. K. (2020). *Kubbe lager verdens beste jul*. Gyldendal

Klepp, A. (2020). *Dynamitt-fotball*. Gyldendal

Lindahl, L. (2020). *Kaffetorsken*. Cappelen Damm

Marienburg, I. *Au! Sier Nora*. (2020). Aschehoug

Mjønes, J. B. *Lukas får en overraskelse*. (2020). Aschehoug

Molaug, M. H. (2020). *Verdens verste miljøsvin*. Gyldendal

Myklebust, H. (2020). *Ylva og Villgeitene*. Samlaget

Nilsen, M. (2020). *Heldiggrisen*. Cappelen Damm

Nyhus, K. L. D. (2020). *Fremmed mann*. Cappelen Damm

- Nærum, K. (2020). *Frinken Fopp*. Manifest
- Olsnes, H. Ø-S. (2020). *Rot og Bjørne plukker Bær*. Aschehoug
- Ombustvedt, Å. L. (2020). *Lillebror er ny som månen*. Vigmostad & Bjørke
- Rørvik, B. F. (2020). *Bukkene Bruse drar til Syden*. Cappelen Damm
- Sande, H. E. (2020). *Arkimedes og vindmølla*. Gyldendal
- Sandtorv, C. (2020). *Pelle propell klarer faktisk alt helt selv*. Cappelen Damm
- Stranger, S. (2020). *Adventsstjernen*. Aschehoug
- Tjensvold, T. (2020). *Bålet*. Samlaget
- Wexelsen, R. (2020). *Ulf er uvel*. Vigmostad & Bjørke
- Ørbeck-Nilssen, C. (2020). *Så mørkt det ble*. Vigmostad & Bjørke
- Østgaard, A. (2020). *123 for barske barn*. Cappelen Damm
- Øverli, F. (2020). *Frida: jakten på nesehårene*. Egmont kids media

Vedlegg 2

Spørsmål 1: Er mangfold skriftlig eller visuelt fremstilt bildebøkene?

| Tittel | Ja | Nei |
|--|----|-----|
| Klovnen som rett og slett ikke var særlig morsom | | X |
| Edvardas bildebok | | X |
| Alle tre i skogen | | X |
| Den store fuglejakten | | X |
| Guovssu sitt Nordlys | X | |
| Olliana | X | |
| Tommeltitter | | X |
| Robin og planetene | X | |
| Ti kniver i hjertet | X | |
| Hva i all verden! | | X |
| Hvit | | X |
| Leggetid | | X |
| Den lille kyklopen | | X |
| Hvordan temme en fetter? | | X |
| Kubbe lager verdens beste jul | | X |
| Dynamitt-fotball | X | |
| Kaffetorsken | X | |
| Au! Sier Nora | X | |
| Lukas får en overraskelse | | X |
| Verdens verste miljøsvin | | X |
| Ylva og villgeitene | | X |
| Heldiggrisen | X | |
| Fremmed mann | X | |
| Frinken Fopp | X | |
| Rot og Bjørne plukker bær | | X |
| Lillebror er ny som månen | | X |
| Bukkene Bruse drar til Syden | | X |
| Arkimedes og vindmølla | X | |

| | | |
|--|----|----|
| Pelle propell klarer faktisk alt helt selv | | X |
| Adventsstjernen | X | |
| Bålet | | X |
| Ulf er uvel | | X |
| Så mørkt det ble | X | |
| 123 for barske barn | | X |
| Frida: jakten på neseharene | | X |
| Totalt | 13 | 22 |

Vedlegg 3

Spørsmål 2: Er mangfoldet eksplisitt eller implisitt tematisert i bildebøkene?

| Tittel | Eksplisitt | Implisitt |
|---|------------|-----------|
| Klovnene som rett og slett ikke var særlig morsom | | |
| Edvardas bildebok | | |
| Alle tre i skogen | | |
| Den store fuglejakten | | |
| Guovssu sitt Nordlys | X | |
| Olliana | X | |
| Tommeltitter | | |
| Robin og planetene | | X |
| Ti kniver i hjertet | X | |
| Hva i all verden! | | |
| Hvit | | |
| Leggetid | | |
| Den lille kyklopen | | |
| Hvordan temme en fetter? | | |
| Kubbe lager verdens beste jul | | |
| Dynamitt-fotball | X | |
| Kaffetorsken | | X |
| Au! Sier Nora | | X |
| Lukas får en overraskelse | | |
| Verdens verste miljøsvin | | |
| Ylva og villgeitene | | |
| Heldiggrisen | X | |
| Fremmed mann | X | |
| Frinken Fopp | X | |
| Rot og Bjørne plukker bær | | |
| Lillebror er ny som månen | | |
| Bukkene Bruse drar til Syden | | |
| Arkimedes og vindmølla | | X |
| Pelle propell klarer faktisk alt helt selv | | |

| | | |
|-----------------------------|---|---|
| Adventsstjernen | X | |
| Bålet | | |
| Ulf er uvel | | |
| Så mørkt det ble | | X |
| 123 for barske barn | | |
| Frida: jakten på neseharene | | |
| Totalt | 8 | 5 |

Vedlegg 4

Spørsmål 3: Hva slags mangfoldstyper finner sted i bildebøkene?

| Tittel | Seksualitet og kjønnsidentitet | Religion livssyn og kultur | Flerkulturalitet | Ulike familiesituasjoner | Livsstil | Utfordringer av stereotyper |
|--|--------------------------------|----------------------------|------------------|--------------------------|----------|-----------------------------|
| Klovnen som rett og slett ikke var særlig morsom | | | | | | |
| Edvardas bildebok | | | | | | |
| Alle tre i skogen | | | | | | |
| Den store fuglejakten | | | | | | |
| Guovssu sitt Nordlys | | X | | | | |
| Olliana | X | | | X | | |
| Tommeltitter | | | | | | |
| Robin og planetene | | | | X | | |
| Ti kniver i hjertet | X | | | X | | |
| Hva i all verden! | | | | | | |
| Hvit | | | | | | |
| Leggetid | | | | | | |
| Den lille kyklopen | | | | | | |
| Hvordan temme en fetter? | | | | | | |
| Kubbe lager verdens beste jul | | | | | | |
| Dynamitt-fotball | X | | | X | | X |
| Kaffetorsken | | | | | | X |

| | | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|---|
| Au! Sier Nora | | | X | | | |
| Lukas får en overraskelse | | | | | | |
| Verdens verste miljøsvin | | | | | | |
| Ylva og villgeitene | | | | | | |
| Heldiggrisen | | | | | X | |
| Fremmed mann | | | | X | | |
| Frinken Fopp | | | | X | | |
| Rot og Bjørne plukker bær | | | | | | |
| Lillebror er ny som månen | | | | | | |
| Bukkene Bruse drar til Syden | | | | | | |
| Arkimedes og vindmølla | | | | X | | |
| Pelle propell klarer faktisk alt helt selv | | | | | | |
| Adventsstjerne n | | X | X | X | | |
| Bålet | | | | | | |
| Ulf er uvel | | | | | | |
| Så mørkt det ble | | | | X | | |
| 123 for barske barn | | | | | | |
| Frida: jakten på nesehårene | | | | | | |
| Totalt | 3 | 2 | 2 | 9 | 1 | 2 |